

I. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı COVID-19 kaynaklı olay ve ölümlerin gidişatını izlemek, dünyada ve Türkiye’de sona ereceği zaman konusunda yaklaşımda bulunmaktır.

Hesaplamalarda, Türkiye için TC Sağlık Bakanlığı’nın 2-Haziran verileri, diğer ülkeler için de 31-Mayıs-2020 tarihli ECDC¹ verileri esas alındı. Grafik ve tablolarda esas alınan verilerin kaynak ve tarihleri gösterilmektedir.

ECDC 210 ülke için günlük veri paylaşmaktadır. Bu ülkelerden Demokrasi Endeksinde adı geçen 161 ülkeden, 160 tanesi incelendi. Kuzey Kore veri paylaşımı yapmamaktadır.

Ayrıca ABD (25), Almanya (13), Brezilya (52)², Çin (153), Hindistan (51), İtalya (35), İngiltere (14), Japonya (24), Kanada (8), Meksika (73), Peru (58), Rusya (135), Yunanistan (39) mercek altına alındı ve Türkiye (110) özellikle incelendi.

İncelenen ülkelerin “OLAY YOĞUNLUĞU”, “ÖLÜM YOĞUNLUĞU”, “OLAYLARIN ÖLÜMLE SONUÇLANMA ORANI” parametreleri, Demokrasi Endeksinde ilk 48 sırayı oluşturan³ (Tam Demokrasi ve Kusurlu Demokrasi⁴) ülkelerin ortalamaları ile karşılaştırıldı.

Parametreleri, DEM-48 Ülkeleri ortalamasından %60 kadar daha olumsuz olan değerler normal kabul edildi. Üç parametreden en az 2 tanesi normal olan ülkelerin ŞEFFAF PAYLAŞIM yaptıkları varsayıldı.

Ayrıca değerlendirilen ülkelerin, 20-Mart / 31-Mayıs aralığında gerçekleşen ve 1-Haziran / 6-Temmuz aralığında gerçekleşmesi beklenen, günlük olay ve ölüm sayıları grafiklerle gösterilmektedir. Grafiklerde sıfır noktasındaki yatay seyir, olay / ölümlerin sona erdiği anlamına gelmektedir.

ECDC veri tabanında kayıtlı 210 ülkenin tümü için hazırlanan grafiklerden, sadece incelenen ülkelerle, ilgili olanlar bu çalışmada yayımlanmaktadır.

Bu grafiklerden incelenen ülkelerin “OLAY YOĞUNLUĞU”, “ÖLÜM YOĞUNLUĞU” ve “OLAYLARIN ÖLÜMLE SONUÇLANMA ORANI” grafiklerle gösterilmektedir.

¹ ECDC: European Center for Disease Control and Prevention

² Parantez içindeki rakamlar ülkelerin Demokrasi Endeksindeki sıralamasını göstermektedir

³ Bakınız Ek-1

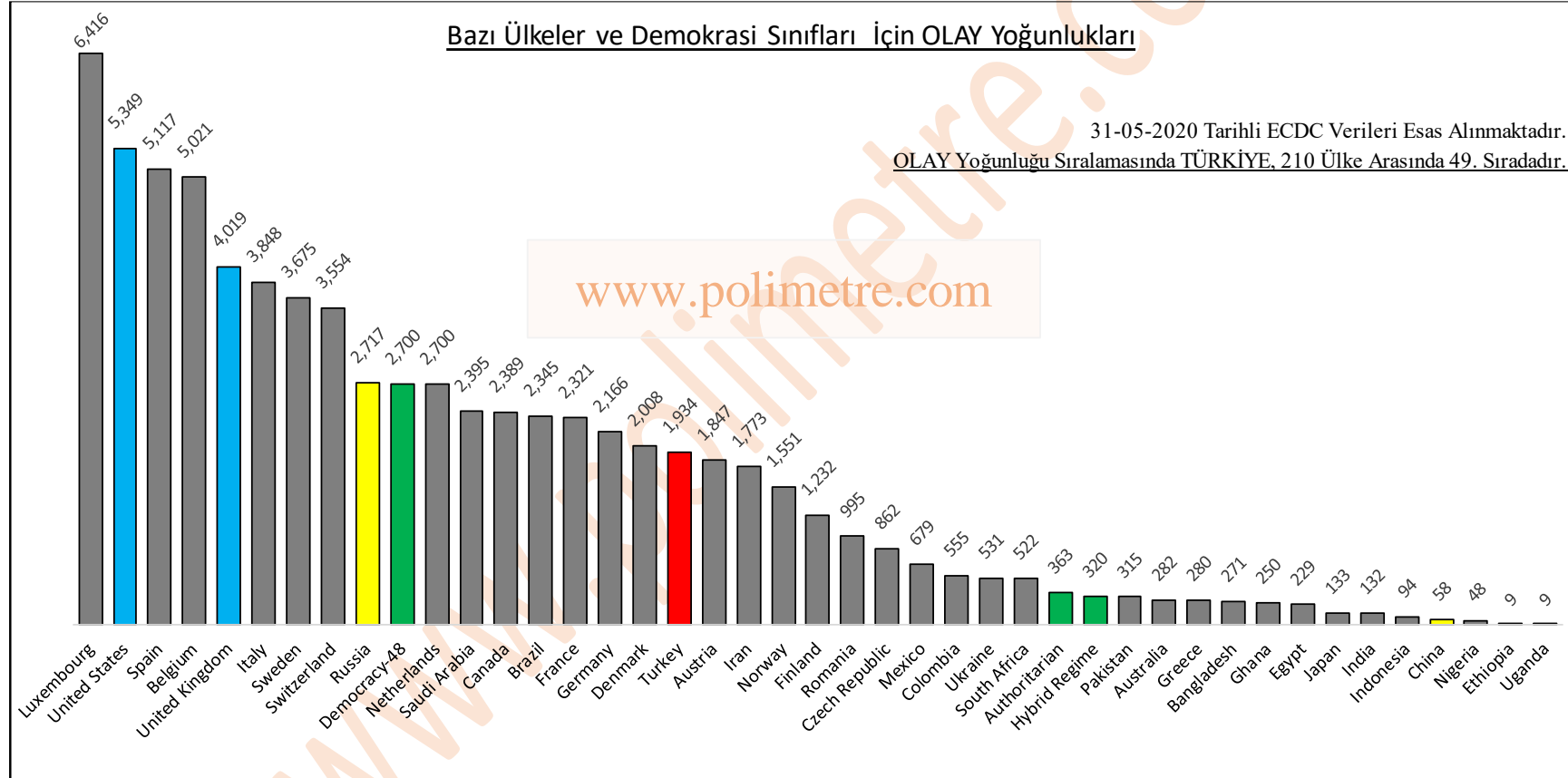
⁴ Raporun bundan sonraki bölümünde DEM-48 olarak anılacaktır.

II. OLAY YOĞUNLUĞU

Bir milyon kişiye karşılaşılan olay sayısı “OLAY YOĞUNLUĞU” olarak tanımlanmaktadır.

Kıyaslamak için Demokrasi Endeksinde ilk 48 içinde yer alan ülkelerin ortalaması (2,700 Olay/ 1 Milyon Kişi) esas alınmaktadır.

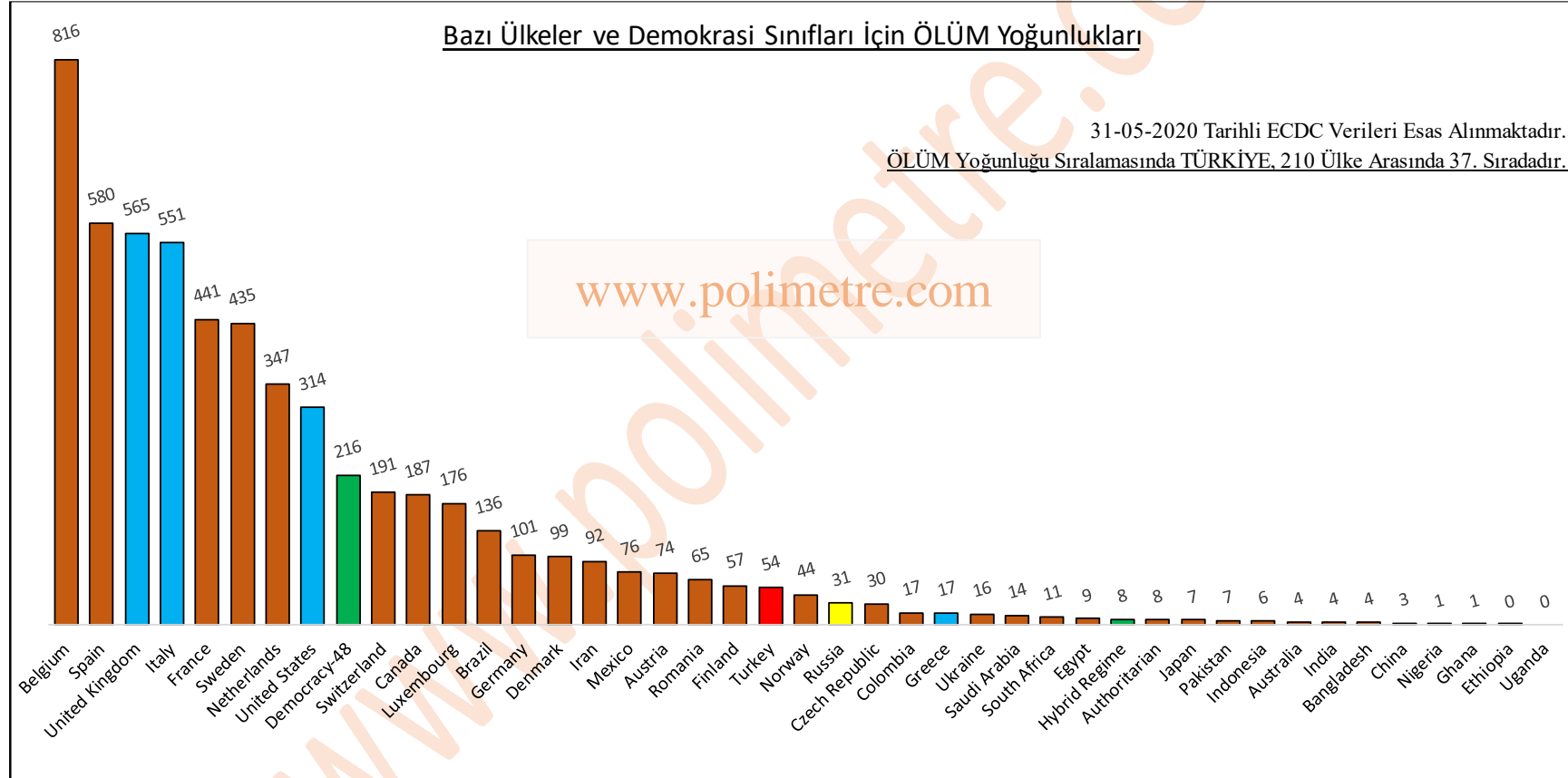
Ortalamanın %40 ı olan 1,080 ve üzeri normal kabul edilmekte, daha düşük olan yerlerde olay sayısının normal olmadığı varsayılmaktadır.

Şekil 1: Demokrasi Endeksi Sınıfları ve Bazı Ülkeler için “OLAY YOĞUNLUKLARI”

III. ÖLÜM YOĞUNLUĞU

Bir milyon kişide karşılaşılan ÖLÜM sayısı “ÖLÜM YOĞUNLUĞU” olarak tanımlanmaktadır. Kıyaslamak için Demokrasi Endeksinde ilk 48 içinde yer alan ülkelerin ortalaması (216 Ölüm/ 1 Milyon Kişi) esas alınmaktadır. Ortalamanın %40 ı olan 86 ve üzeri normal kabul edilmekte, daha düşük olan yerlerde ölüm sayısının normal olmadığı varsayılmaktadır.

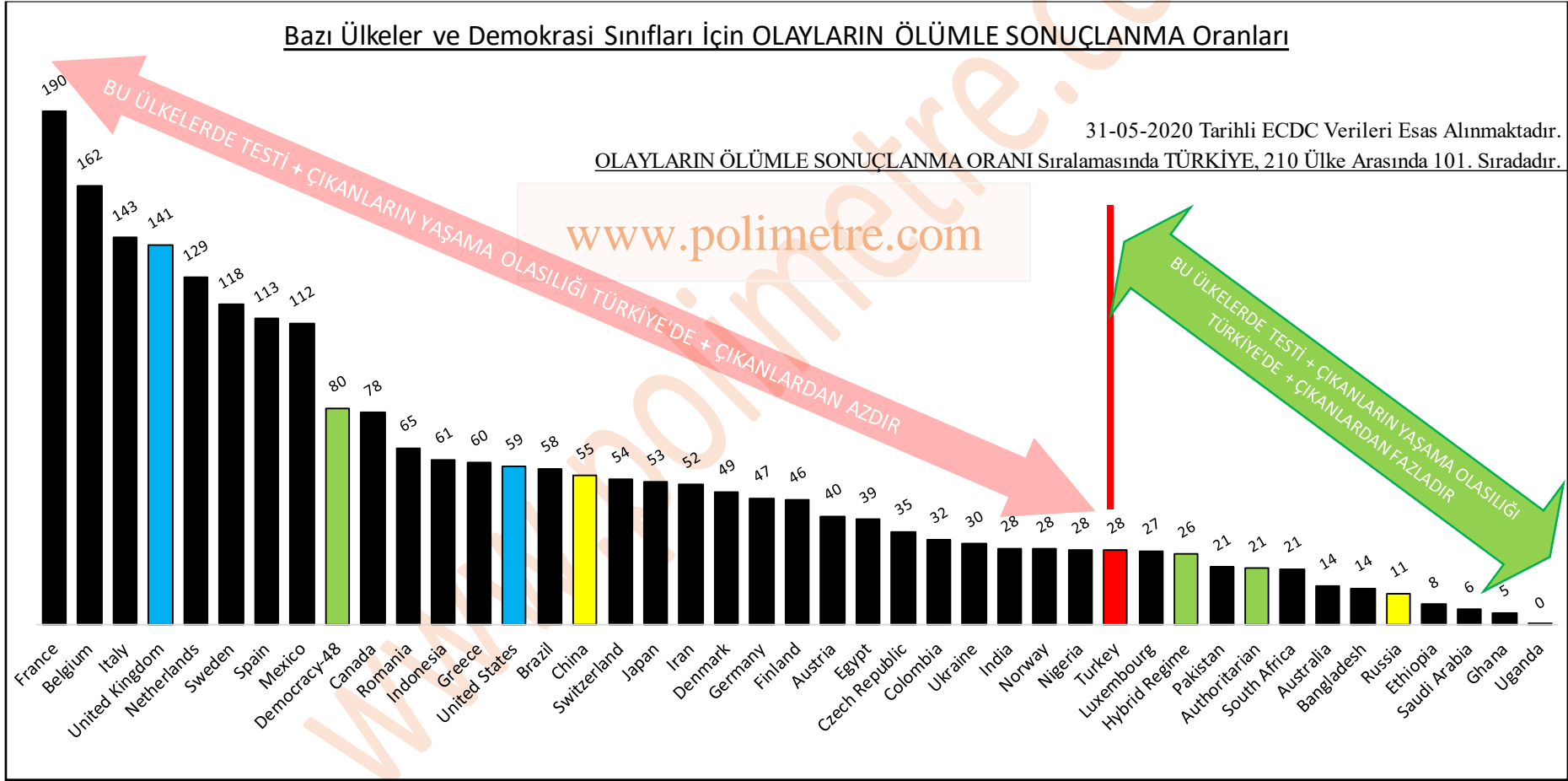
Şekil 2: Demokrasi Endeksi Sınıfları ve Bazı Ülkeler için “ÖLÜM YOĞUNLUKLARI”

IV. OLAYLARIN ÖLÜMLE SONUÇLANMA ORANI

1,000 OLAY'dan ÖLÜM ile sonuçlananların sayısını gösteren parametredir.

Kıyaslamak için DEM-48 içinde yer alan ülkelerin ortalaması (80 Ölüm/ 1,000 Olay) esas alınmaktadır.

Ortalamanın %40 ı olan 32 ve üzeri normal kabul edilmekte, daha düşük olan yerlerde ölüm/olay oranının normal olmadığı varsayılmaktadır.

Şekil 3: Demokrasi Endeksi Sınıfları ve Bazı Ülkeler için “OLAYLARIN ÖLÜMLE SONUÇLANMA ORANLARI”

V. ŞEFFAF VERİ PAYLAŞAN ÜLKELER

Yukarıdaki kriterlere göre yapılan değerlendirme Tablo 1 de listelenen 29 ülkenin şeffaf veri paylaştıkları hesaplanmaktadır.

Austria (16)	Germany (13)	Panama (46)
Belgium (33)	Iran (151)	Peru (58)
Brazil (52)	Ireland (6)	Portugal (22)
Canada (8)	Italy (35)	Romania (63)
Denmark (7)	Luxembourg (12)	Slovenia (36)
Dominican Republic (60)	Macedonia (77)	Sweden (3)
Ecuador (67)	Mexico (73)	Switzerland (10)
Estonia (27)	Moldova (83)	United Kingdom (14)
Finland (5)	Netherlands (11)	United States (25)
France (20)	Norway (1)	

Tablo 1: Şeffaf Veri Paylaşımı Yaptığı Hesaplanan Ülkeler

Bu ülkelerden 14 tanesi Demokrasi Endeksinin ilk 22 sırasını oluşturan Tam Demokrasi Ülkeleridir.

DEM-48 Ülkelerinden 20 ülke bu listede yer almaktadır.

Demokrasi Endeksinde 151. sıradaki İRAN da “Şeffaf Veri Paylaşan Ülkeler Listesinde” yer almaktadır.

VI. ÖLÜMLERİN SONA ERDİĞİ HESAPLANAN ÜLKELER

Albania (79)	Greece (39)	Palestine (117)
Angola (119)	Guam (93)	Papua New Guinea (74)
Australia (9)	Iceland (2)	Paraguay (70)
Benin (97)	Israel (28)	Rwanda (129)
Bhutan (91)	Jamaica (50)	Serbia (66)
Botswana (29)	Jordan (114)	Singapore (76)
Burkina Faso (112)	Kazakhstan (139)	Slovakia (42)
Burundi (154)	Kyrgyzstan (101)	Slovenia (36)
Cambodia (124)	Laos (155)	South Korea (23)
Central African Republic (165)	Latvia (38)	Sri Lanka (69)
Chad (163)	Lebanon (106)	Suriname (49)
China (153)	Liberia (88)	Switzerland (10)
Congo (134)	Libya (156)	Syria (164)
Costa Rica (19)	Luxembourg (12)	Taiwan (31)
Cuba (143)	Malawi (87)	Tanzania (95)
Cyprus (34)	Malaysia (43)	Thailand (68)
Czech Republic (32)	Maldives (87)	Timor (41)
Democratic Republic of Congo	Malta (26)	Togo (126)
Ecuador (67)	Mauritius (18)	Trinidad and Tobago (44)
Equatorial Guinea (161)	Mongolia (62)	Tunisia (53)
Eritrea (152)	Montenegro (84)	Uganda (99)
Estonia (27)	Mozambique (120)	Uruguay (15)
Fiji (81)	Myanmar (122)	Uzbekistan (157)
Finland (5)	Namibia (65)	Vietnam (136)
France (20)	New Zealand (4)	Zambia (98)
Gambia (107)	Niger (127)	Zimbabwe (130)
Georgia (89)	Norway (1)	

Tablo 2: Paylaştıkları Verilere Göre
COVID-19 Kaynaklı Ölümün Sona Erdiği Belirlenen Ülkeler

Dünya nüfusunun %34.2 sinin yaşadığı 80 Ülkede COVID-19 kaynaklı ölümlerin sona erdiği hesaplanmaktadır.

Hesaplamalar ülkelerin paylaştıkları veriler esas alınarak yapılmaktadır.

Yandaki tabloda farklı renkle gösterilen 8 ülkenin şeffaf bilgi paylaşımı yaptıklarını hesaplıyoruz.

Bu ülkelerden bazılarının Olay/Ölüm-Zaman Grafikleri sonraki sayfalarda gösterilmektedir.

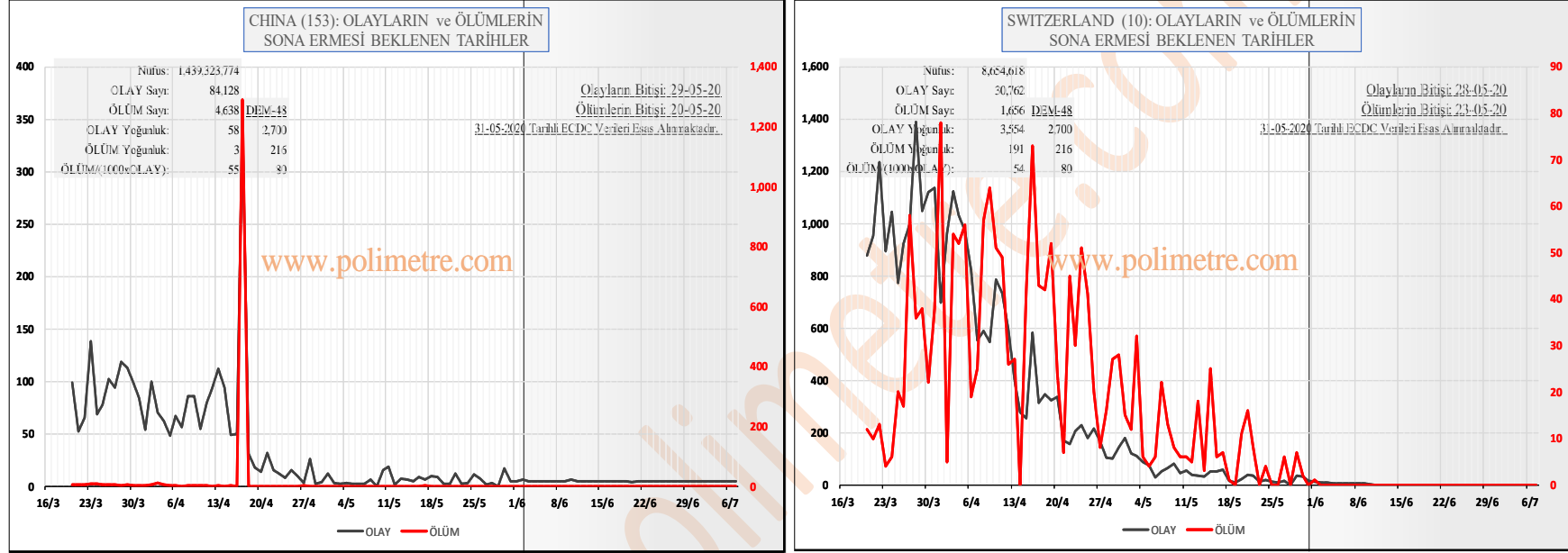
17-Mayıs-2020 tarihli “Bilgi Notu 4” isimli rapordan farklı olarak bu rapordaki grafiklerde ilgili ülke için hesaplanan bazı sayısal değerler de paylaşılmaktadır.

Bunlar:

1. Ülkenin nüfusu
2. Olay Sayısı
3. Ölüm Sayısı
4. Olay Yoğunluğu
5. Ölüm Yoğunluğu
6. 1,000 Olaydan kaçının ölümle sonuçlandığı

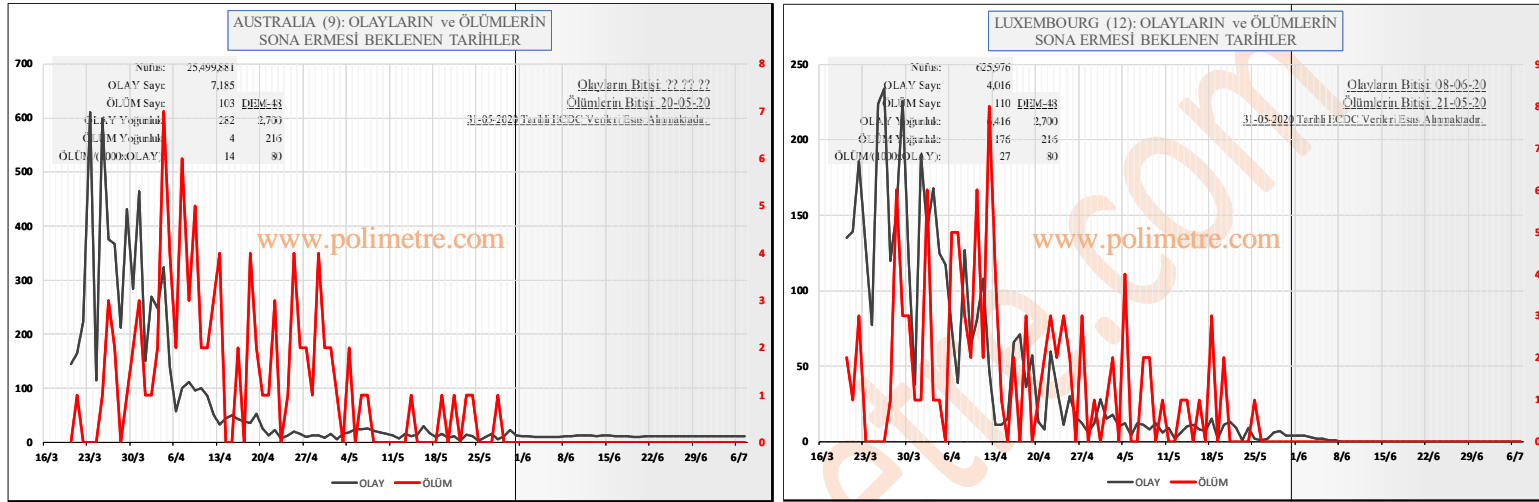
Ayrıca karşılaştırılabilmesi için, DEM-48 Ülkelerinin, 4-5-6 sıralardaki değerlerinin ortalamaları da gösterilmektedir.

Ölümlerin sona erdiği hesaplanan bazı ülkelerin Olay/Ölüm-Zaman Grafikleri

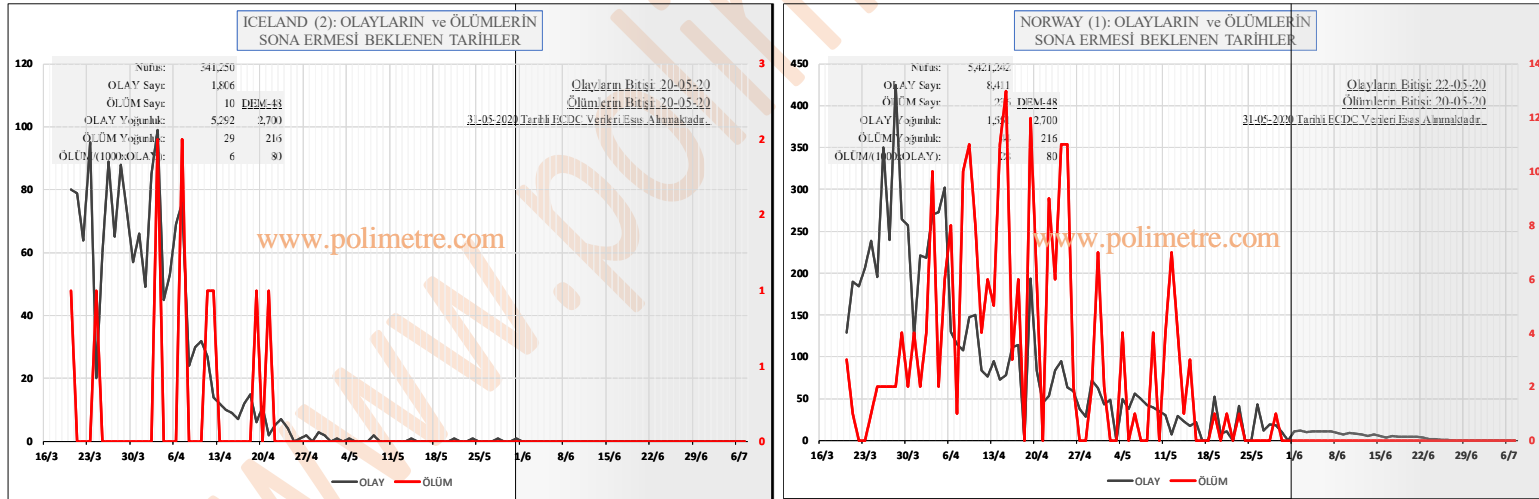

Şekil 4: ÇİN ve İSVİÇRE İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Kırmızı renkle gösterilen günlük ölüm grafiğinin 0 çizgisi üzerinde ilerlemesi, ölümlerin bittiği anlamına gelmektedir.

Şekil 5: AVUSTURALYA ve LUKSEMBURG İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Şekil 6: İZLANDA ve NORVEÇ İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

VII. ÖLÜMLERİN ÖNÜMÜZDEKİ 1 AY İÇİNDE SONA ERMESİ BEKLENEN ÜLKELER

Dünya nüfusunun %8.3 nün yaşadığı 19 Ülkede COVID-19 kaynaklı ölümlerin, mevcut gidişatın sürmesi durumunda, gelecek 1 ay içinde sona ereceği hesaplanmaktadır.

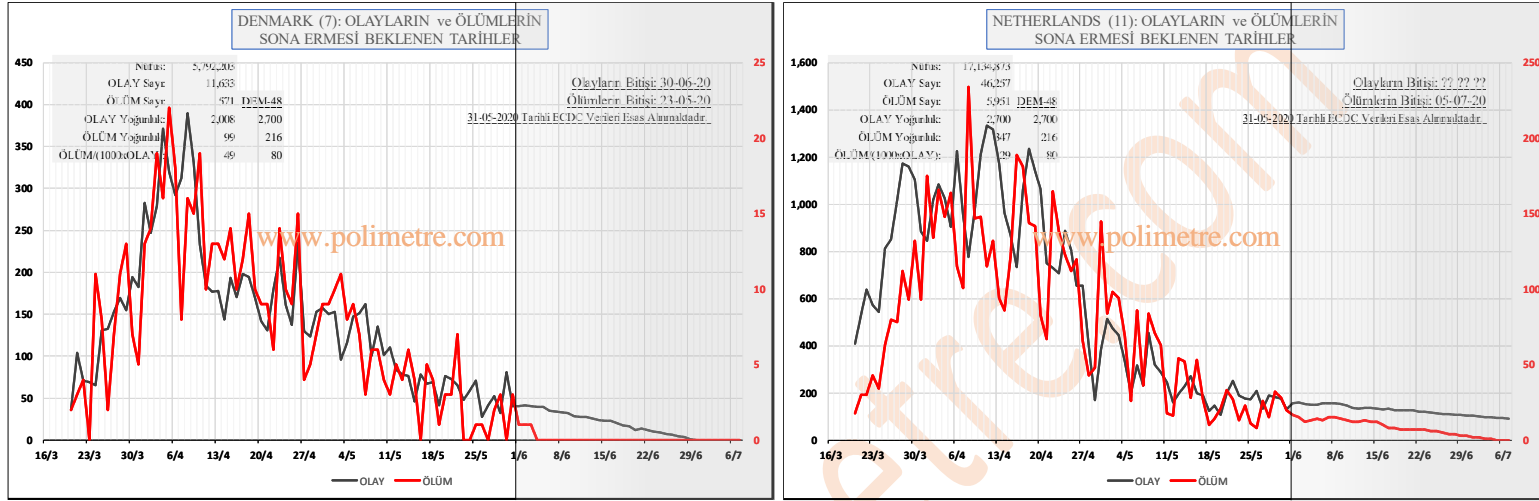
Belgium (33)
Bosnia and Herzegovina (102)
Bulgaria (47)
Cape Verde (30)
Croatia (59)
Denmark (7)
Germany (13)
Ghana (55)
Ireland (6)
Italy (35)
Japan (24)
Madagascar (85)
Morocco (96)
Nicaragua (123)
Poland (57)
Romania (63)
Senegal (82)
Turkey (110)
United Kingdom (14)

Tablo 3: Paylaştıkları Verilere Göre COVID-19 Kaynaklı Ölümlerin Önümüzdeki 1 Ay İçinde Sona Ermesi Beklenen Ülkeler

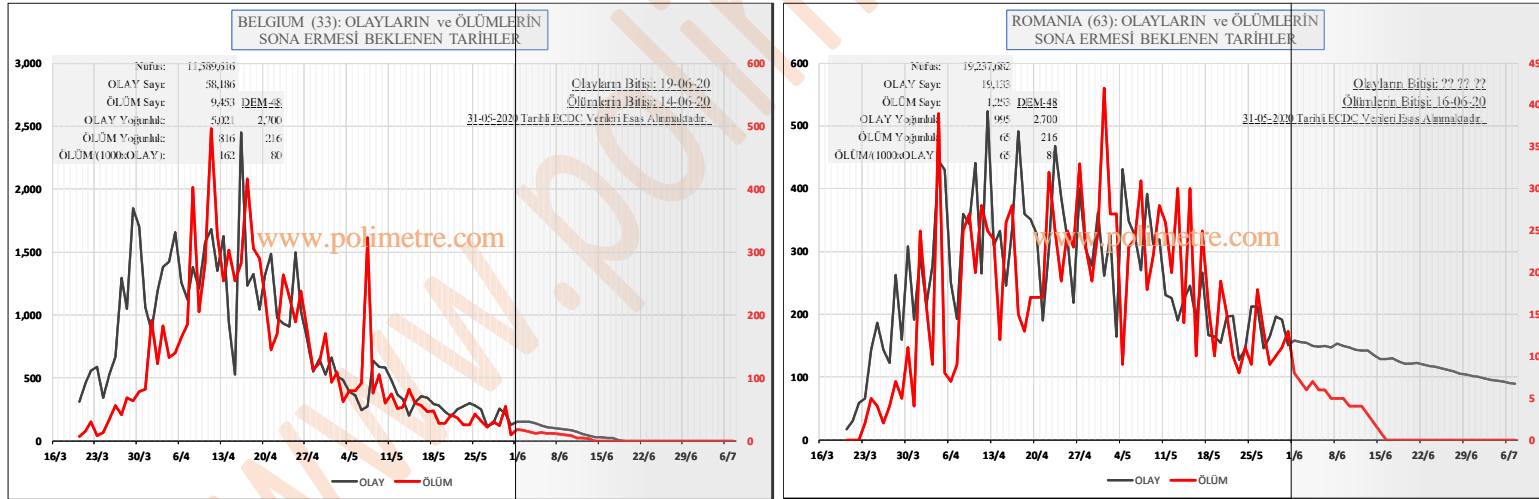
Bugüne kadar paylaştıkları veriler değerlendirildiğinde, mevcut trendin sürmesi halinde, gelecek 1 ay içinde 42 Ülkede COVID-19 kaynaklı ölümlerin sona ermesi beklenmektedir.

Bu ülkelerde dünya nüfusunun %8.3 u yaşamaktadır.

Bu listedeki 7 ülkenin veri paylaşımlarının şeffaf olduğu hesaplanmaktadır.

Şekil 7: DANİMARKA (7) ve HOLLANDA (11) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Şekil 8: BELÇİKA (33) ve ROMANYA (63) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

VIII. ÖLÜMLER İÇİN BİTİŞ TARİHLERİ ÖNGÖRÜLEMİYEN ÜLKELER

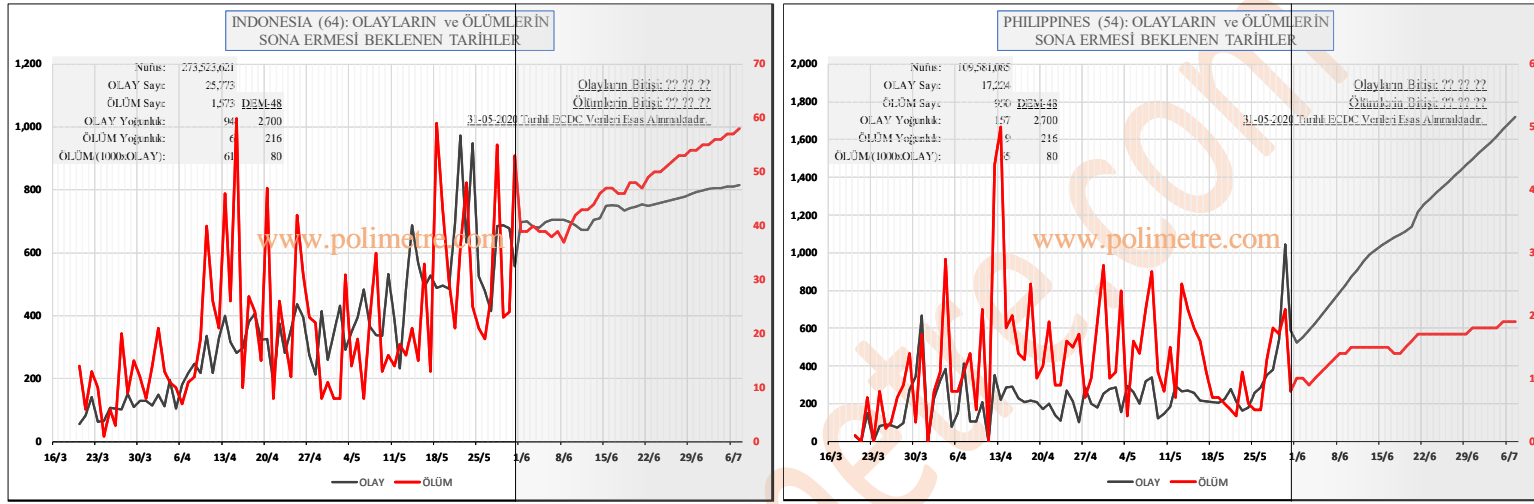
Dünya nüfusunun yarısından fazlasının (%57.5) yaşadığı 61 Ülke için, COVID-19 kaynaklı ölümlerin bitiş tarihleri öngörülememektedir.

Afghanistan (141)	Gabon (121)	Nigeria (109)
Algeria (113)	Guatemala (93)	Oman (138)
Argentina (48)	Guinea (133)	Pakistan (108)
Armenia (86)	Guyana (72)	Panama (46)
Austria (16)	Haiti (105)	Peru (58)
Azerbaijan (146)	Honduras (90)	Philippines (54)
Bahrain (149)	Hungary (56)	Portugal (22)
Bangladesh (80)	India (51)	Qatar (128)
Belarus (150)	Indonesia (64)	Russia (135)
Bolivia (104)	Iran (151)	Saudi Arabia (159)
Brazil (52)	Iraq (118)	South Africa (40)
Cameroon (142)	Kenya (94)	Spain (17)
Canada (8)	Kuwait (115)	Sudan (147)
Chile (21)	Lithuania (37)	Sweden (3)
Colombia (45)	Macedonia (77)	Ukraine (78)
Djibouti (144)	Mali (100)	United Arab Emirates (145)
Dominican Republic (60)	Mauritania (116)	United States (25)
Egypt (137)	Mexico (73)	Venezuela (140)
El Salvador (71)	Moldova (83)	Yemen (158)
Eswatini (132)	Nepal (92)	
Ethiopia (125)	Netherlands (11)	

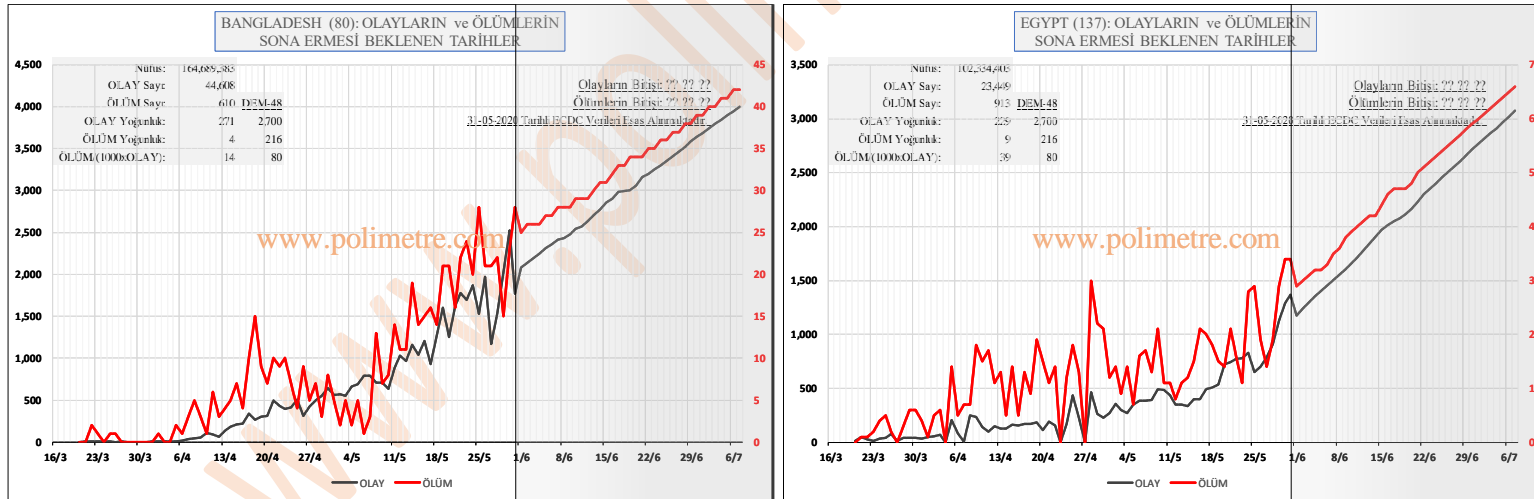
Tablo 4: Paylaştıkları Verilere Göre COVID-19 Kaynaklı Ölümünün Sona Eriş Tarihleri Belirsiz Olan Ülkeler

Listedeki 61 ülkeden farklı renkle işaretli 14 tanesi Şeffaf Veri Paylaşımı yapmaktadır.

Ölümlerin sona ereceği tarihleri hesaplanamayan ülkelerden 4 tanesinin Olay/Ölüm-Zaman Grafikleri sonraki sayfada.

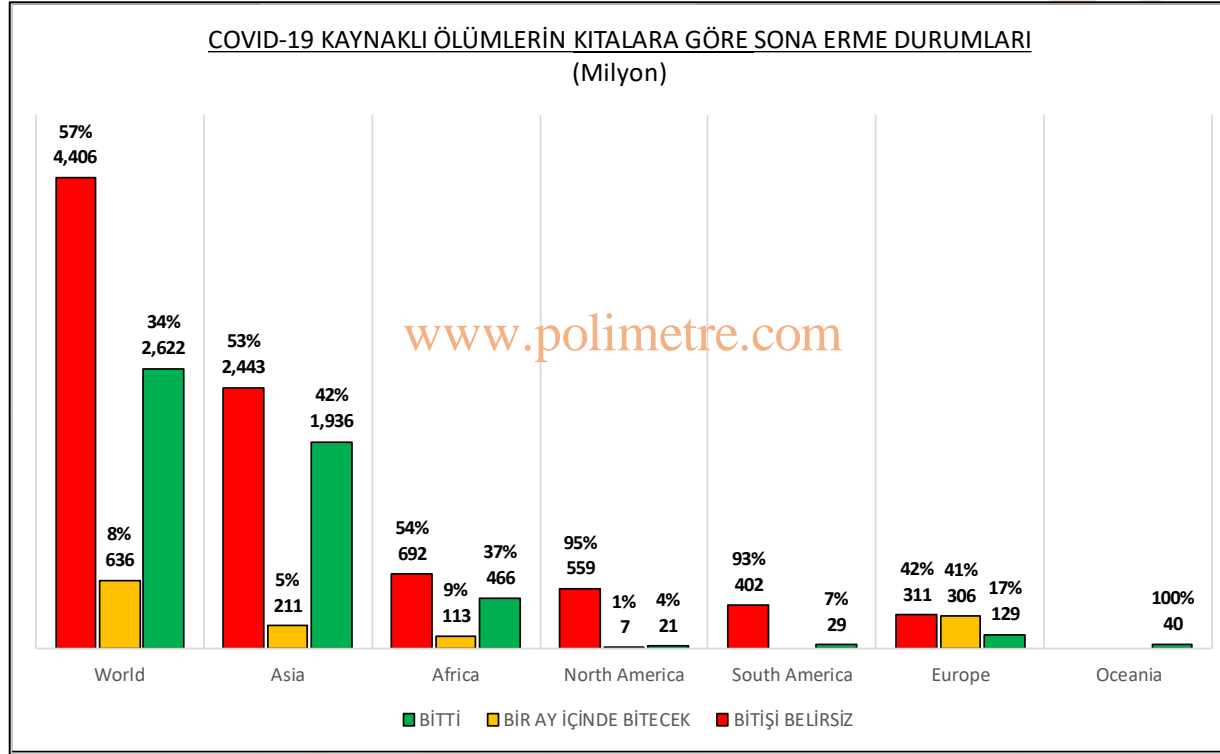

Şekil 9: HİNDİSTAN (51) ve ENDENOZYA (64) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Şekil 10: BENGALDEŞ (80) ve MISIR (137) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

IX. KİTALAR

Şekil 11: Dünya Geneline ve Kıtalarda COVID-19 Kaynaklı Ölümün Sona Erme Durumları

COVID-19 kaynaklı ölümlerin, dünya nüfusunun %34 ünün yaşadığı ülkelerde sona erdiği,

%8 inin yaşadığı ülkelerde önümüzdeki 1 ay içinde sona ermesinin beklendiği hesaplanmaktadır.

Öte yandan dünya nüfusunun yarısından fazlasının (%57) yaşadığı ülkelerde ölümlerin ne zaman sona ereceği henüz belirsizdir. (Şekil 11)

Ölümlerin bittiği hesaplanan 80 ülkenin sadece 8 tanesinin şeffaf bilgi paylaştığı dikkate alındığında COVID-19 salgınının ciddiyetini sürdürmekte olduğu daha anlaşılacaktır.

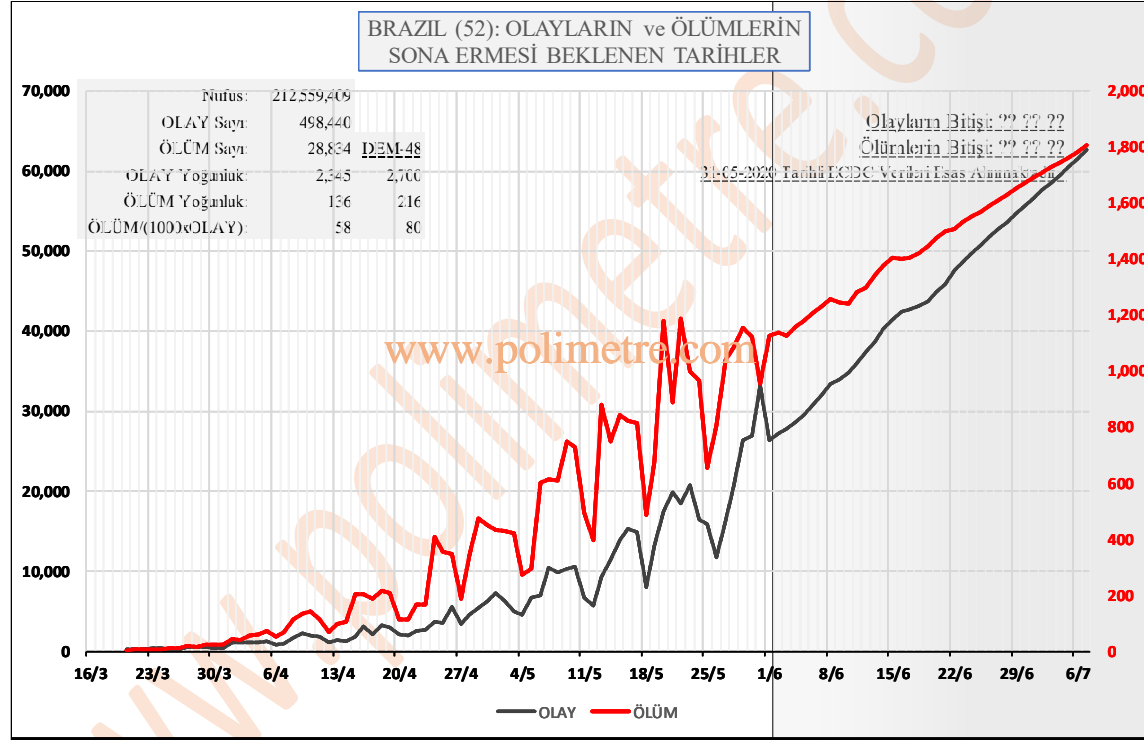
Amerika kıtasının en az %93 ü için COVID-19 kaynaklı ölümlerin sürmekte olduğu ve önümüzdeki 1 ay içinde sona ermeyeceği hesaplanmaktadır.

Halen COVID-19 etkisi en fazla Amerika Kıtasında hissedilmektedir.

X. MERCEK ALTINA ALINAN ÜLKELER

1) BREZİLYA

Brezilya'nın mercek altına alınmasının nedeni ölümlerin hızla arttığı Güney Amerika Kıtasında olması ve ülkedeki ölümlerin hızla artmasıdır.

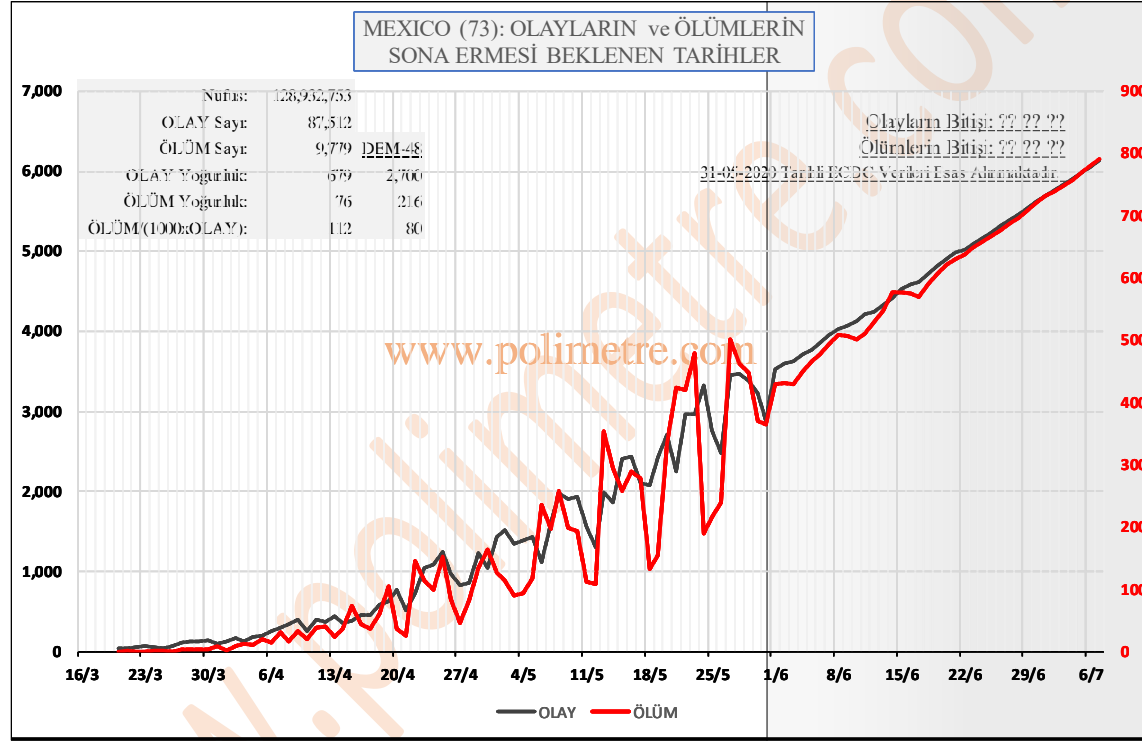

Şekil 12: BREZİLYA (52) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Mayıs-2019 ayında Brezilya'daki olay sayısı 420 binden fazladır. Sadece Mayıs-2020 ayındaki ölüm sayısı 23,368 olmuştur. Trendin bu şekilde devam durumunda, sadece Haziran ayındaki ölüm sayısının 40 bini geçeceği hesaplanmaktadır "Olay Yoğunluğu", "Ölüm Yoğunluğu" ve "Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı" kriterlerinin Demokrasi-48 Ülkeleri ile karşılaştırılmasından Brezilya'nın verilerin gerçekçi olduğu söylenebilir.

2) MEKSİKA

Meksika'nın mercek altına alınmasının nedeni Amerika Kıtasında olması ve Mayıs-2020 ölüm sayısındaki hızlı artıştır.

Şekil 13: MEKSİKA (73) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

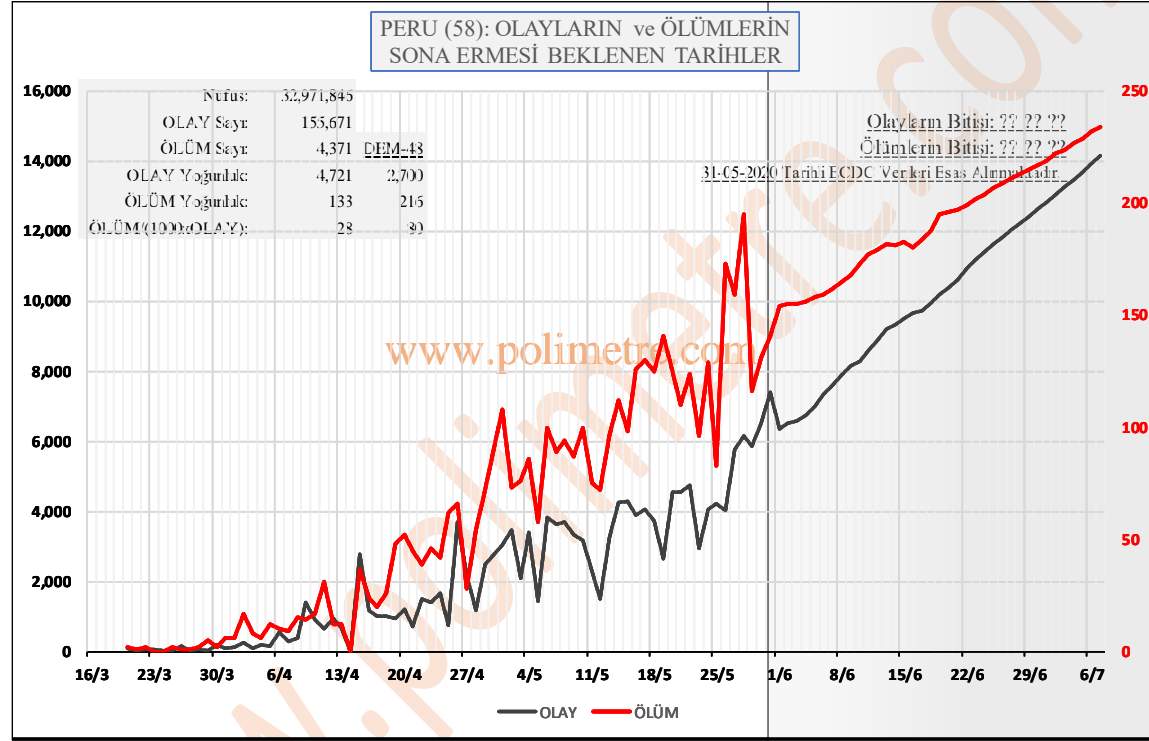
Sadece Mayıs-2020 ayında Meksika'daki olay sayısı 69,713 ve ölüm sayısı 8,047 olmuştur.

Ölümlerdeki artışın önü alınamazsa Haziran-2020 ayı ölüm sayısı 17 bin olabilir.

“Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı” kriterlerinin Demokrasi-48 Ülkeleri ortalamaları ile karşılaştırılmasından Meksika'nın verilerin doğruya yakın olduğu söylenebilir.

3) **PERU:**

PERU'nun mercek altına alınmasının nedeni, Amerika Kıtasında olması ve ölüm sayılarındaki hızlı artıştır.

Şekil 14: PERU (58) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

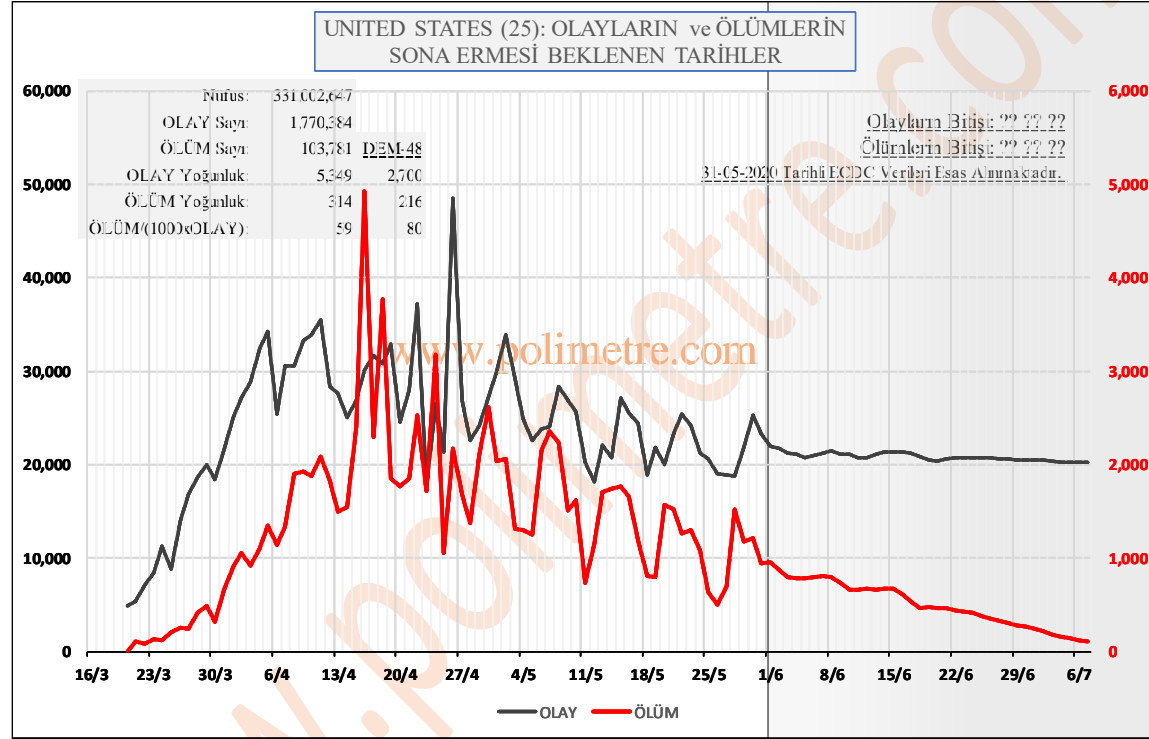
Mayıs-2020 ayında PERU'daki olay sayısı 120 binden fazla ve ölüm sayısı 3,428 olarak gerçekleşmiştir. Ölüm artış trendinin bu şekilde devam etmesi durumunda, Haziran-2020 ayı ölüm sayısı 5 binden fazla olabilir.

“Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı” kriterlerinin Demokrasi-48 Ülkeleri ile karşılaştırılmasından Peru verilerinin gerçekçi olduğu söylenebilir.

4) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

ABD'nin mercek altına alınmasının nedeni, Amerika Kıtasında olması, nüfusunun kalabalık olması ve ölüm sayısı en yüksek ülke olmasıdır.

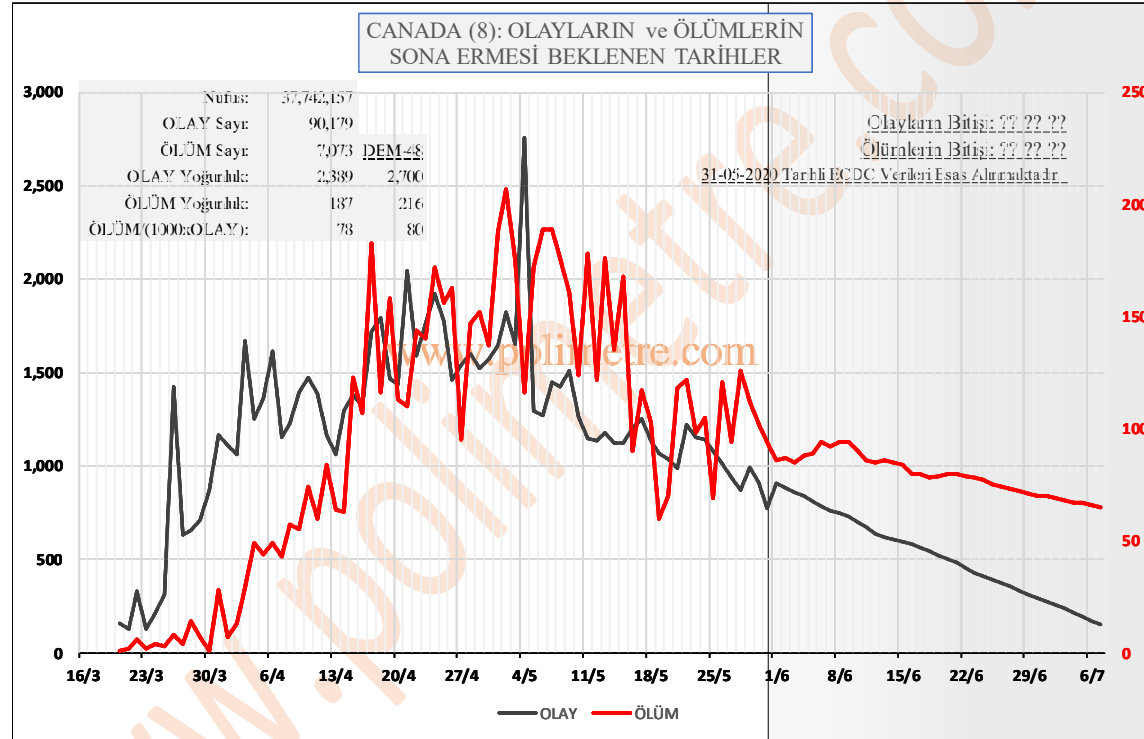

Şekil 15: ABD (25) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

ABD’de ölüm sayıları azalma eğiliminde olmakla beraber önümüzdeki 1 ay içinde süreceği hesaplanmaktadır. Mayıs-2020 ayında gerçekleşen aylık ölüm sayısı 42,815 kişidir. Ölüm trendinin bu şekilde devam etmesi durumunda Haziran-2020 için beklenen aylık ölüm sayısı 17 bin civarındadır. “Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu”, “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranları” parametrelerinin değerlendirilmesinden, ABD verilerinin şeffaf olduğu söylenebilir.

5) **KANADA:**

KANADA'nın mercek altına alınmasının nedeni Amerika Kıtasında bulunması, Nisan-2020 başında 7 olan günlük ölüm sayısının Mayıs-2020 başında günde 200 ü aştıktan sonra tekrar azalmaya başlamasıdır.

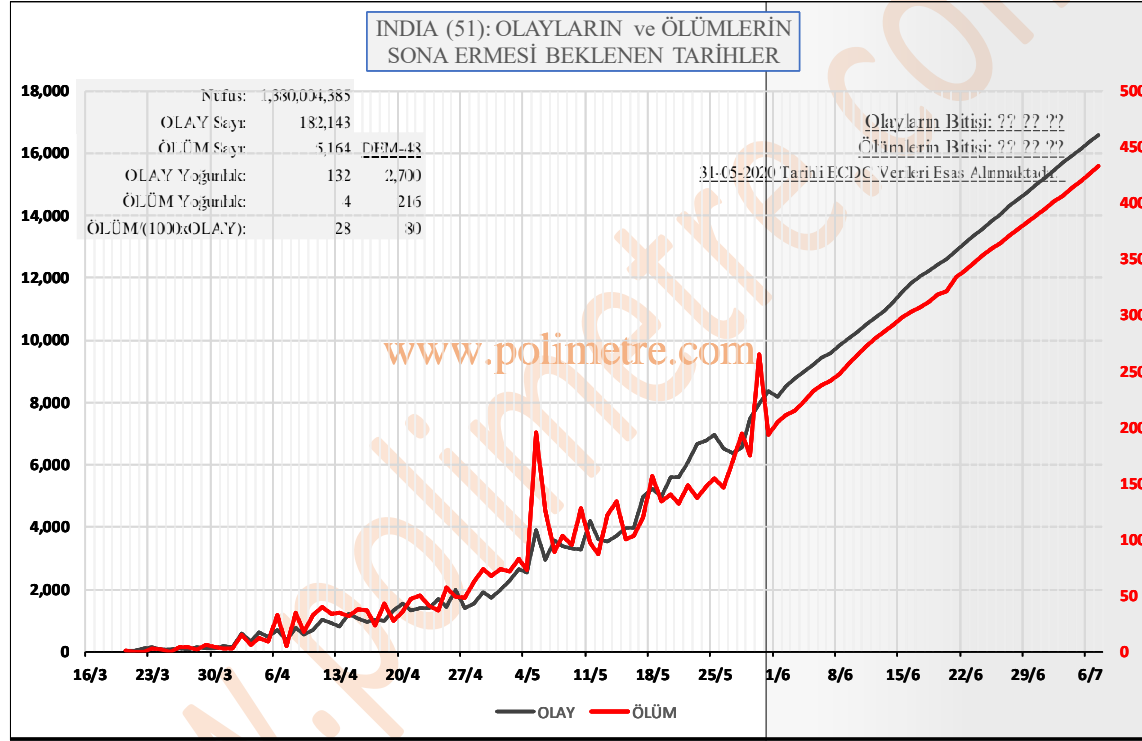

Şekil 16: KANADA (8) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Mayıs-2020 ayında Kanada'da aylık ölüm sayısı 4,077 olarak gerçekleşti. Trendin bu şekilde sürmesi durumunda Haziran-2020'de için beklenen aylık ölüm sayısının 2,400 civarında olacağı hesaplanmaktadır. Ancak ölümlerin Haziran-2020 ayından sonra da devam edeceği hesaplanmaktadır. "Olay Yoğunluğu", "Ölüm Yoğunluğu" ve "Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı" kriterlerinin Demokrasi-48 Ülkeleri ortalamaları ile karşılaştırılmasından Kanada'nın veri paylaşımında son derece şeffaf olduğu söylenebilir.

6) HİNDİSTAN:

HİNDİSTAN'ın mercek altına alınmasının sebebi dünyanın en kalabalık 2. nüfusuna sahip olması ve Mayıs-2020 ayında ölüm sayısındaki hızlı artıştır.

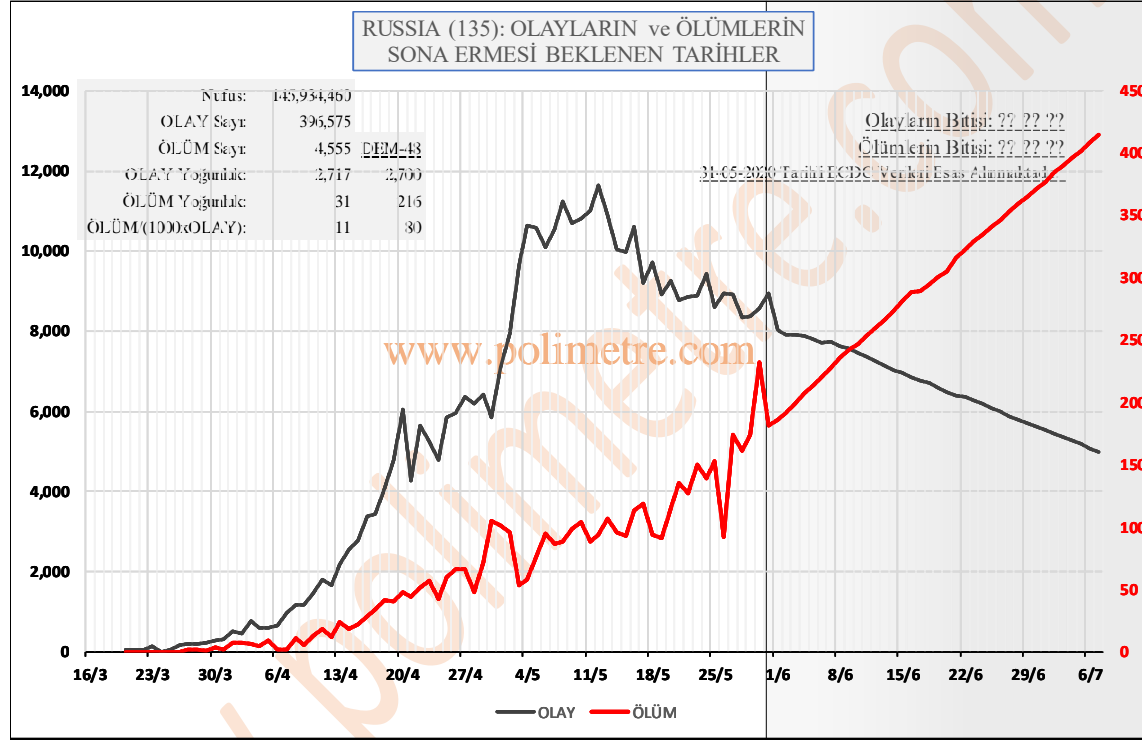
Şekil 17: HİNDİSTAN (51) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Mayıs-2020 ayı için Hindistan 150 bine yakın olay ve 4,090 ölüm bildirdi. Mevcut trendin devam etmesi durumunda Haziran-2020 ayı için hesaplanan olay sayısı 350 bin, aylık ölüm sayısı 9 bine yakındır.

Üstelik, “Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı” kriterlerinin Demokrasi-48 Ülkeleri ortalamaları ile karşılaştırılmasından Hindistan’ın veri paylaşımının şeffaf olmadığını söyleyebiliriz.

7) **RUSYA:**

Rusya'yı büyük komşumuz olması nedeniyle mercek altına aldık.

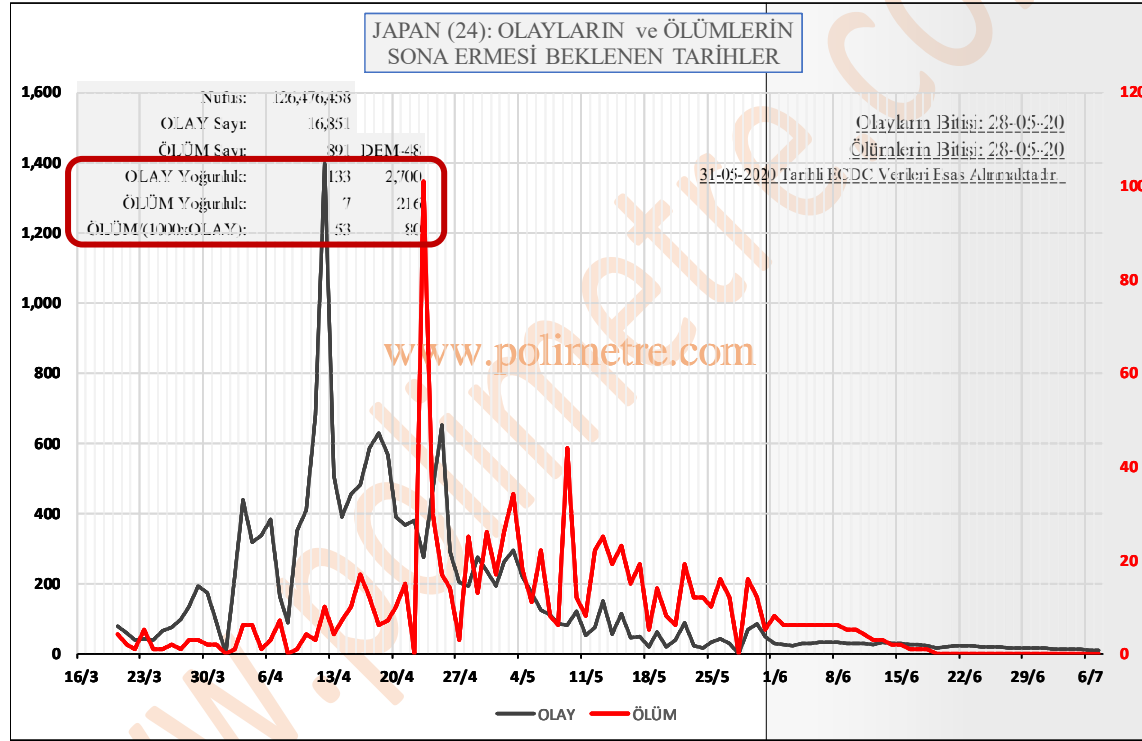
Şekil 18: RUSYA (135) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Grafikten Rusya’da olayların tepe noktasına ulaşmış ve inişe geçtiği, ölümlerin ise artmaya devam ettiği görülmektedir. Bunun anlamı bir müddet sonra ölüm sayılarının da azalmaya başlayacağıdır. Mayıs-2020 ayı için Rusya’nın bildirdiği ölüm sayısı 3,583 dür. Grafikteki trendin sürmesi durumunda Haziran-2020 için beklenen aylık ölüm sayısının 8 bin civarında olacağı hesaplanmaktadır.

“Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı” kriterlerinin Demokrasi-48 Ülkeleri ortalamaları ile karşılaştırılmasından Rusya’nın olay sayıları paylaşımının gerçekçi olduğu ancak ölüm sayılarını paylaşmakta yeteri kadar şeffaf olmadığı görülmektedir.

8) JAPONYA

Japonya'nın mercek altına alınmasının sebebi BİLGİ NOTU-4 isimli çalışmamızda incelemiş olmamızdır. Ayrıca, Japonya 65 yaş üstü nüfus oranı %27.0 ile dünyanın en yaşlı nüfusunu sahiptir.

Şekil 19: JAPONYA (24) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

OLAY YOĞUNLUĞU: Demokrasi-48 Ülkelerinde 1 milyon kişide 2,700 kişi virüse yakalanırken Japonya'da bu sayı 133 kişidir. (Oran %4.9)

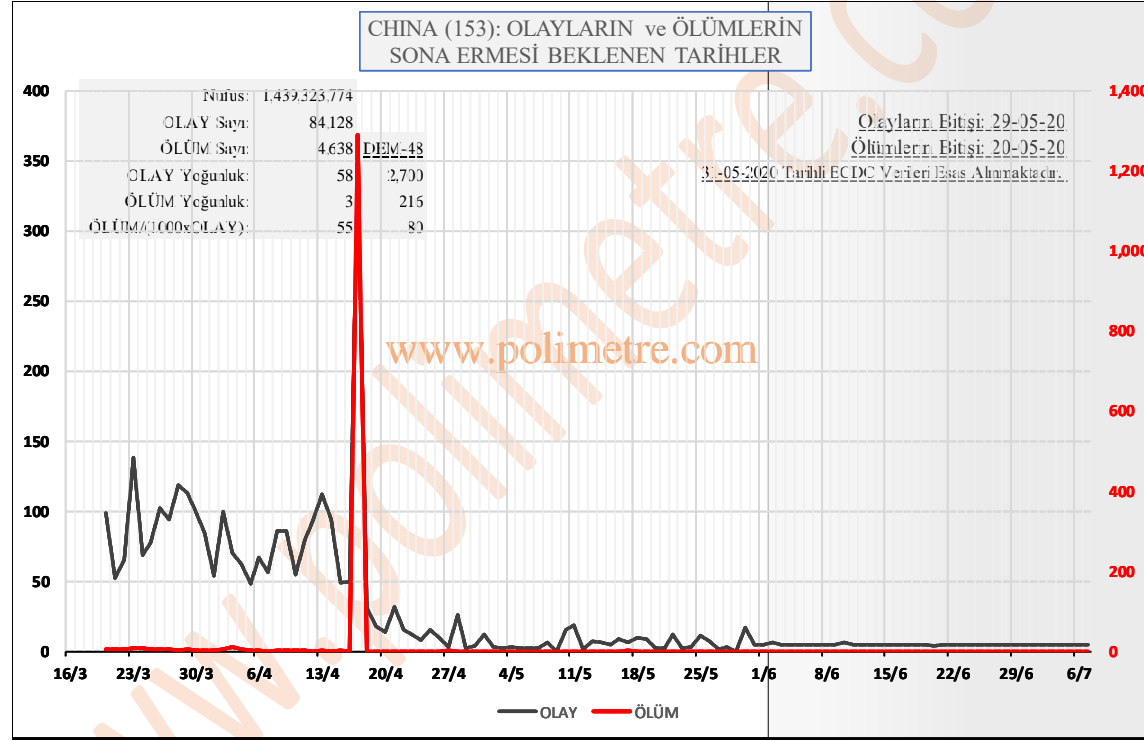
ÖLÜM YOĞUNLUĞU: Demokrasi-48 Ülkelerinde 1 milyon kişide 216 kişi virüs nedeniyle ölürken Japonya'da bu sayı 7 kişidir. (Oran %3.3)

OLAYLARIN ÖLÜMLE SONUÇLANMA ORANI: Demokrasi-48 Ülkelerinde her 1,000 olayın 80 tanesi ölümle sonuçlanırken, Japonya'da bu sayı 53 dir. (Oran %66.0)

Karşılaştırılan parametrelerden ikisinde yetersiz kaldığı için Japonya'nın "şeffaf veri paylaşımı yapmadığını" söyleyebiliyoruz.

9) ÇİN:

Çin'in mercek altına alınmasının sebebi; dünyanın en kalabalık nüfusunu barındırması, ilk olay ve ilk ölüm bilgilerinin Çin'den gelmesi ve paylaştığı verilerin, şeffaflık için normal kabul edilen değerlerin çok uzağında kalmasıdır. Çin 17-Nisan-2020 tarihinden sonra sadece 2 adet ölüm rapor etmiştir.

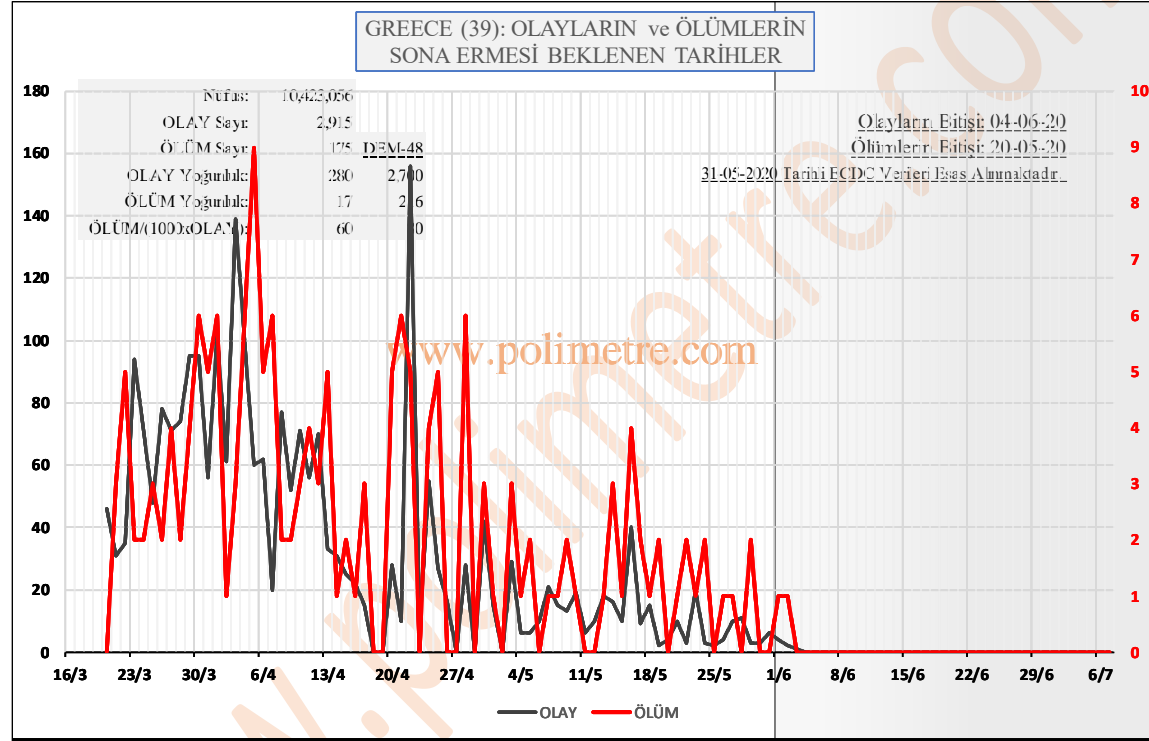

Şekil 20: ÇİN (153) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

ÇİN Mayıs-2020 ayında 184 olay ve 1 ölüm bildirmiştir. Bu veriler doğru kabul edilirse, Çin'in COVID-19 Salgını tamamen sonlandırdığını söylemek gerekir. “Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu”, “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı” parametrelerinin değerlendirilmesinden, ÇİN verilerinin gerçek dışı olduğu anlaşılmaktadır.

10) YUNANİSTAN:

Yunanistan'ın mercek altına alınmasının sebebi, ölümlerin sona ermiş olması ve parametrelerinin çok düşük değerlerde olmasıdır.

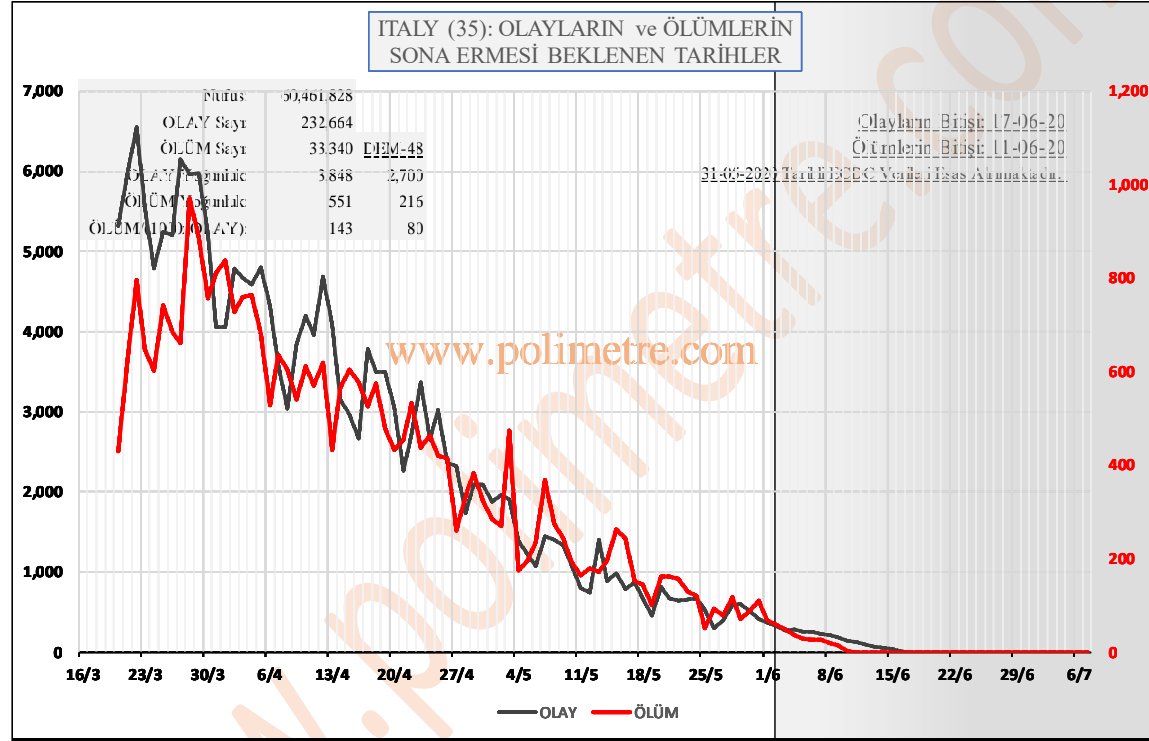
Şekil 21: YUNANİSTAN (39) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Yunanistan Mayıs-2020 ayında toplam 339 olay ve 31 ölüm bildiriyor.
Bu sayılar, aynı ayda Türkiye'nin 1 günlük olay ve ölüm sayılarının bile altındadır.

Yunanistan'ın "Olay Yoğunluğu", Demokrasi-48 ülkelerinin yaklaşık 1/10 u, "Ölüm Yoğunluğu" ise 1/13 ü kadardır.
Bu kadar düşük değerler Yunanistan verilerinin gerçek dışı olduğunun ifadesidir.
YUNANİSTAN KESİNLİKLE GERÇEK DİŞİ VERİ AÇIKLAMAKTADIR.

11) İTALYA:

İtalya'nın Merccek altına alınmasının sebebi COVID-19 mücadelesinde çok başarılı olmalıdır.

Şekil 22: İTALYA (35) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

“Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Olayların Ölümle Sonuçlanma Oranı” parametrelerinin her biri Demokrasi-48 Ülkeleri parametrelerinin çok üzerinde olması nedeniyle İtalya'nın paylaştığı verilerin doğru olduğu kanaatine varıyoruz.

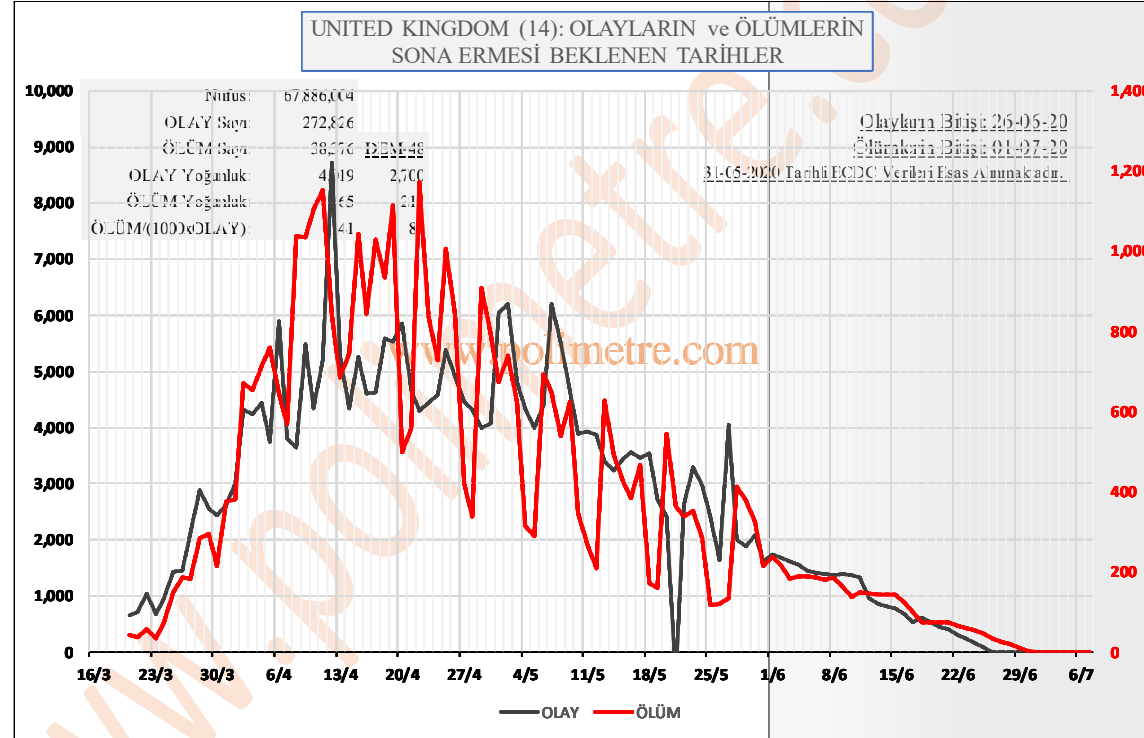
Grafikten, 2. Dalga söz konusu olmazsa, Haziran-2020 ayı sona ermeden ölümlerin sona ereceği anlaşılmaktadır.

İTALYA COVID-19 MÜCADELESİNDE ÇOK BÜYÜK BAŞARI GÖSTERMİŞTİR. EN BAŞARILI ÜLKEDİR. YAPILMASI GEREKEN BU BAŞARININ NEDENLERİNİN ARAŞTIRILIP, DÜNYAYA YAYGINLAŞTIRILMASIDIR.

12) İNGİLTERE:

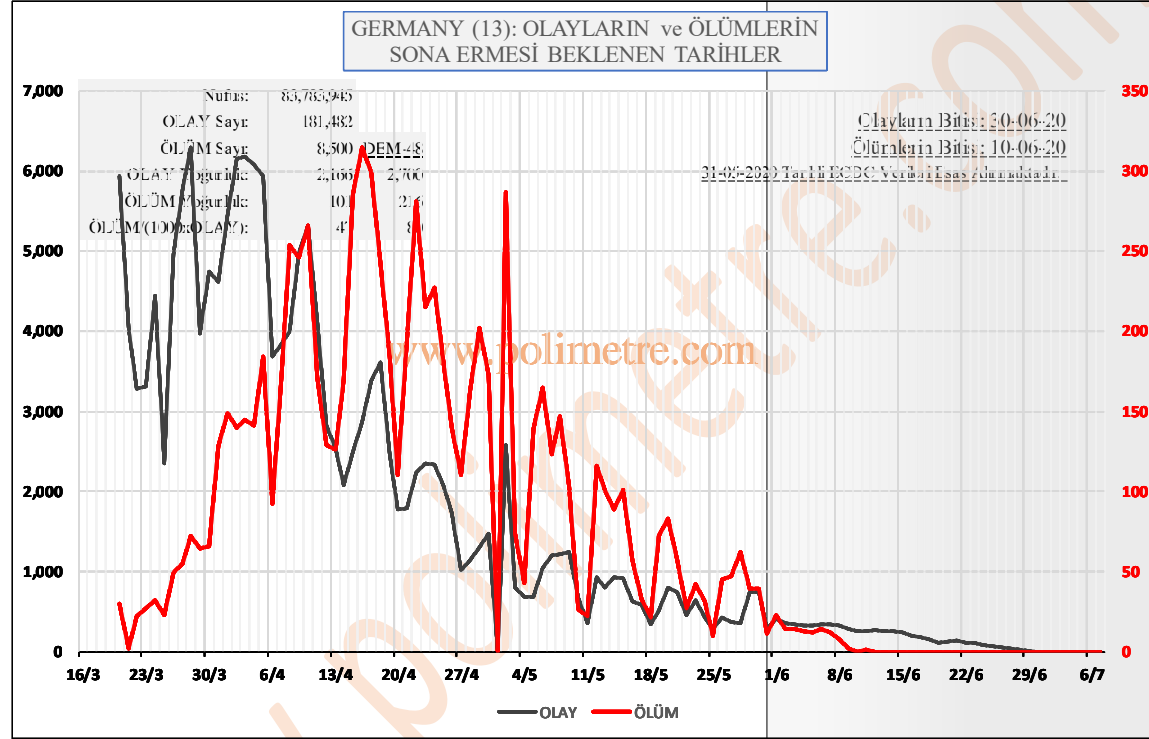
İngiltere'nin mercek altına alınmasının sebebi, 22-Nisan-2020 tarihinde günlük 1,172 ölüm ile karşılaştıktan sonra, Mayıs-2020 sonunda günlük ölüm sayısını 215 e düşürme başarısını göstermesi ve mevcut trendin sürmesi halinde Haziran-2020 sonunda ölüm sayılarının sıfıra yaklaşacak olmasıdır.

“Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Ölüm/(1,000xOlay)” parametrelerinin her biri Demokrasi-48 Ülkeleri parametrelerinin 1.5-2.5 katı kadar olması nedeniyle İngiltere'nin paylaştığı verilerin doğru olduğu kanaatine varıyoruz.

13) ALMANYA:

Almanya'nın mercek altına alınmasının sebebi çok sayıda Türk Vatandaşının yaşıyor olmasıdır.

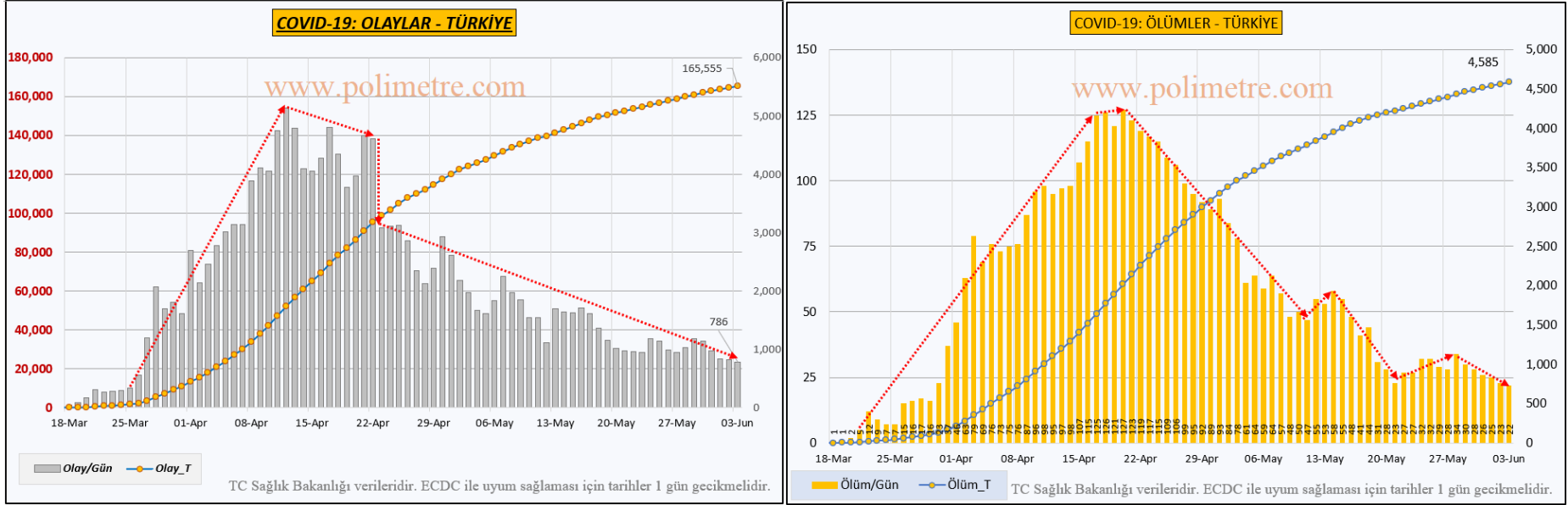
Şekil 24: ALMANYA (13) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Almanya'da ölümlerin Haziran-2020 ortasında sona ermesi beklenmektedir.

“Olay Yoğunluğu”, “Ölüm Yoğunluğu” ve “Ölüm/(1,000xOlay)” parametrelerinin, Demokrasi-48 Ülkeleri parametreleri ile karşılaştırıldığında, Almanya verilerinin doğru kabul edilebilir sınırlar içinde kaldığı anlaşılmaktadır.

XI. TÜRKİYE

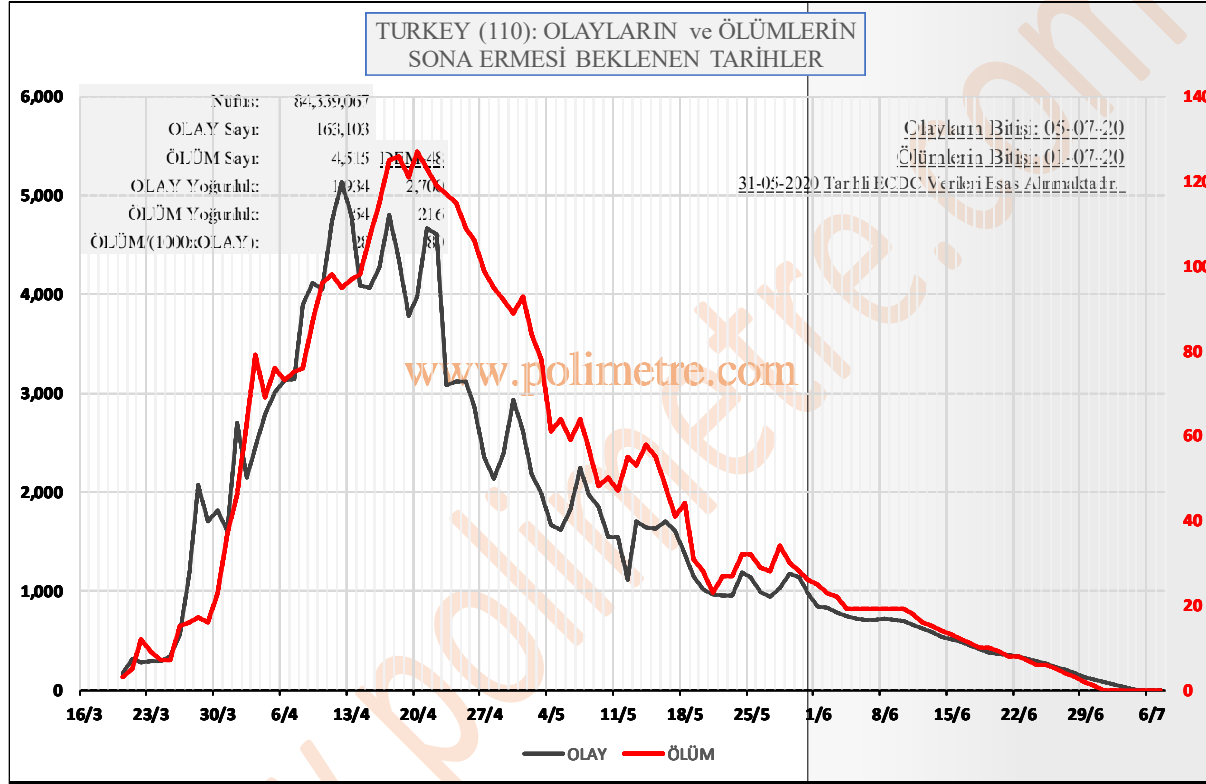
a) OLAYLARIN ve ÖLÜMLERİN ZAMANA DAĞILIMI:

Şekil 25: Türkiye'nin Olay ve Ölüm Sayılarının Günlük Değişimi

Günlük olay ve ölüm sayılarının zamana bağlı değişimi grafiklerinden Türkiye'deki olay ve ölümlerin azalmakta olduğu söylenebilir.

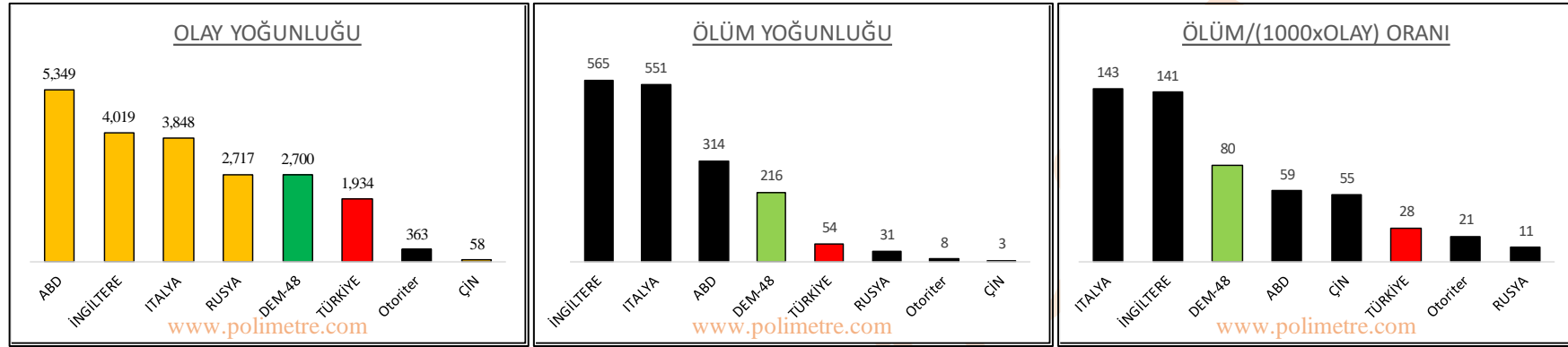
b) GENEL BAKIŞ

Şekil 26: TÜRKİYE (110) İçin Gerçekleşen ve Beklenen Günlük Olay ve Ölüm Sayıları

Mevcut trendin sürmesi halinde, Türkiye'deki olay ve ölümlerin Temmuz-2020 başında sona ermesi beklenebilir.

c) TÜRKİYE’NİN PARAMETRELERİ NORMAL MİDİR?

Şekil 27: Türkiye’ye Ait 3 Parametrenin Bazı Ülkelerle ve 2 Demokrasi Sınıfıyla Karşılaştırılması

OLAY YOĞUNLUĞU PARAMETRESİ: DEM-48 Ülkelerinin, yaklaşık 3/4 ü (%71.6)⁵ kadar olması nedeniyle NORMALDİR.

ÖLÜM YOĞUNLUĞU PARAMETRESİ: DEM-48 Ülkelerinin, 1/4 ü (%25) kadar olması nedeniyle NORMAL DEĞİLDİR.
Bir başka deyişle COVID-19 nedeniyle, DEM-48 ülkelerinde her 1 milyon kişide 4 kişi ölürken, Türkiye’de 1 kişi ölmektedir.

ÖLÜM/(1,000XOLAY) PARAMETRESİ: DEM-48 Ülkelerinin, yaklaşık 1/3 ü (%35) kadar olması nedeniyle NORMAL DEĞİLDİR.
Bir başka deyişle DEM-48 ülkelerinde COVID-19 a yakalanan her 1,000 kişiden 80 i hayatını kaybederken, Türkiye’de bu sayı 28 i hayatını kaybetmektedir. Ya da Türkiye’de virüse yakalananların ölme ihtimali DEM-48 ülkelerinde yakalananların yaklaşık 1/3 ü kadardır.

d) TÜRKİYE’NİN VERİLER ŞEFFAF MIDIR?

İncelenen 3 parametreden en az ikisi NORMAL olan ülkelerin verilerinin şeffaf olduğunu düşünüyoruz. Türkiye’nin sadece 1 parametresi NORMAL olduğundan verilerinin şeffaf olmadığını düşünüyoruz. Bu düşüncüyü destekleyen önemli bir olgu da Sağlık Bakanlığı’nın olay ve ölüm sayılarını her ilçe temelinde güncel olarak vermemesidir. Örneğin ABD’de bu veriler günlük olarak ve her mahalle bazında paylaşılmaktadır.

⁵ DEM-48 ülkelerinin %40 ve daha yukarıları olan değerler NORMAL kabul edilmektedir

XII. SONUÇ

- 1) Çalışmaya esas alınan Demokrasi-48 ülkelerinin doğru veri sağladıkları varsayılmaktadır. Bu parametrelerin %40 ve üzerindeki değerler “NORMAL”, altındakiler “NORMAL OLMAYAN” olarak kabul edilmektedir.
- 2) Her ülke için hesaplanan 3 parametreden en az 2 si normal olan ülkelerin “ŞEFFAF VERİ PAYLAŞIMI” yaptıkları varsayılmaktadır.
- 3) Değerlendirilen 161 ülkeden 29 tanesinin “Şeffaf Veri Paylaşımı” yaptıkları hesaplanıyor. (Tablo 1)
- 4) COVID-19 kaynaklı ölümlerin dünya nüfusunun (7.8 milyar)
  - a) %34 ünün yaşadığı ülkelerde sona erdiği (Tablo 2 ve Şekil 11),
  - b) %8 inin yaşadığı ülkelerde önümüzdeki 1 ay içinde sona ermesi beklendiği (Tablo 3 ve Şekil 11),
  - c) %58 inin yaşadığı ülkelerde ne zaman sona ereceği belli olmadığı (Tablo 4 ve Şekil 11) hesaplanmaktadır.
- 5) Okyanusya’yı oluşturan ülkelerde ölümler son bulmuştur.
- 6) Amerika Kıtası çok büyük tehdit altındadır. Nüfusun %95 yaşadığı ülkelerde COVID-19 kaynaklı ölümlerin gelecek 1 ay içinde sona ermeyeceği kesindir ve ne zaman biteceği belirsizdir.
- 7) Avrupa, Amerika’dan sonra en riskli kıtadır. Nüfusun %17 sinin yaşadığı ülkelerde ölümlerin sona erdiği hesaplanmaktadır. Nüfusun %42 sinin yaşadığı ülkelerde ölümlerin biteceği tarih belli değildir.
- 8) BREZİLYA: Verileri şeffaftır. Çok kötü gitmektedir. Mayıs-2020 ayı ölüm sayısı 23 binden fazladır. Trend bu şekilde devam ederse Haziran-2020 ayında 40 bin ölüm olabilir. (Şekil 12)
- 9) MEKSİKA: Verileri şeffaftır. Çok kötü gitmektedir. Mayıs-2020 ayı ölüm sayısı 8 binden fazladır. Gerekli önlemler alınmazsa, Haziran-2020 ayındaki ölüm sayısı 17 bini bulabilir. (Şekil 13)
- 10) PERU: Verileri şeffaftır. Kötü gitmektedir. Mayıs-2020 ayı ölüm sayısı 3 binden fazladır. Gerekli önlemler alınmazsa, Haziran-2020 ayında 5 bin ölüm olabilir. (Şekil 14)
- 11) ABD: Şeffaf ve detaylı bilgi vermektedir. Gidişatında iyileşme vardır. Temmuz-2020 ortasında ölümler sona erebilir. Mayıs-2020 ayı ölüm sayısı 42 binden fazladır. Haziran-2020 ayı için beklenen ölüm sayısı 17 bin civarındadır. (Şekil 15)

- 12) KANADA: Verileri şeffaftır. Gidişatında iyileşme vardır ancak ölümler sürecektir. Mayıs-2020 ayında 4,077 olan ölüm sayısının Haziran-2020 ayında 2 binden biraz fazla olacağını hesaplıyoruz. (Şekil 16)
- 13) HİNDİSTAN: Kötü gitmektedir. Mayıs-2020 ayı ölüm sayısı 4 bin civarındadır. Mevcut gidişat sürerse, Haziran-2020 ayında 9 bin ölüm olabilir. (Şekil 17)
- 14) RUSYA: Kötü gitmektedir. Ölümler henüz tepe noktaya ulaşmadı. Mayıs-2020 ayı ölüm sayısı 3,583 dür. Mevcut trendin sürmesi halinde, Haziran-2020 ayında 8 bin ölüm olabilir. (Şekil 18)
- 15) JAPONYA'DA olay ve ölüm oranları kabul edilebilir değerlerin çok altındadır. Verileri şeffaf değildir. Ertelenen Olimpiyat Oyunlarının 2021 yılında yapılmasını garanti etmek amacıyla yanlış bilgi verdikleri düşünülebilir. (Şekil 19)
- 16) ÇİN: Paylaştığı verilere göre, Mayıs-2020 ayında sadece 1 adet ölüm olmuştur. Bu veri doğru kabul edilirse, Çin'in COVID-19 Salgınına tamamen sonlandırdığını söylemek gerekir. Verileri gerçek dışıdır. (Şekil 20)
- 17) YUNANİSTAN: Mayıs-2020 ayı için toplam 339 olay ve 31 ölüm bildiriyor. Bu değerler, aynı ayda Türkiye'nin 1 günlük olay ve ölüm sayılarının bile altındadır. Olay Yoğunluğunun Demokrasi-48 ülkelerinin yaklaşık 1/10 u, Ölüm Yoğunluğu ise 1/13 ü kadardır. Bu düşük değerler Yunanistan verilerinin gerçek dışı olduğunun kanıtlarıdır. (Şekil 21) Turist çekmek amacıyla yanlış veri paylaşmış olabilirler.
- 18) İTALYA: 3 parametresinin de, Demokrasi-48 Ülkeleri parametrelerinin çok üzerinde olması nedeniyle İtalya'nın paylaştığı verilerin doğru olduğu kanaatine varıyoruz. 2. Dalga söz konusu olmazsa, Haziran-2020 ayında ölümlerin sona ereceği anlaşılmaktadır. İtalya'nın bu noktaya günlük 971 ölüm sayısından geldiği düşünülürse başarısı daha iyi anlaşılır. (Şekil 22)
İTALYA COVID-19 MÜCADELESİNDE ÇOK BÜYÜK BAŞARI GÖSTERMİŞTİR.
YAPILMASI GEREKEN BU BAŞARININ NEDENLERİNİN ARAŞTIRILIP, TÜM DÜNYAYA YAYGINLAŞTIRILMASIDIR.
- 19) İNGİLTERE: Düzelme yolundadır. Veri paylaşımı şeffaftır. Mayıs-2020 ayında 12,279 ölüm vardır. Haziran-2020 ayında beklenen ölüm sayısı 3,400 civarındadır. Temmuz-2020 başında ölümler sona erebilir. (Şekil 23)
- 20) ALMANYA: Mayıs-2020 ölüm sayısı 2,212 olarak bildirildi. Veri şeffaflığı kabul edilebilir sınırlardadır. Haziran-2020 ortasında ölümlerin sona ermesi beklenmektedir. (Şekil 24)

21) TÜRKİYE: Olay ve Ölüm sayıları azalmaktadır. Bu trendin sürmesi halinde Temmuz-2020 başında ölümlerin sona ereceği hesaplanmaktadır. Haziran-2020 için hesaplanan olay sayısı 16-19 bin, ölüm sayısı ise 400-500 aralığındadır.

“Olay Yoğunluğu” Parametresi, normal kabul edilen sınırlar içindedir. (Şekil 27)

“Ölüm Yoğunluğu” ve “Olayların Ölümle Sonuçlanma” parametreleri (Şekil 27), DEM-48 Ülkelerinin çok altında olması nedeniyle paylaşılan veriler şeffaf değildir. Ayrıca test, olay ve ölüm sayılarının ilçe bazında günlük olarak verilmemesi demokratik bir ülke için kabul edilebilir değildir.

Ek 1: DEMOKRASİ-48 ve OTORİTER REJİM ÜLKELERİ

Tabloda Demokrasi-48 (Tam Demokrasi ve Kusurlu Demokrasi) Ülkelerinin ve Otoriter Rejimlerle yönetilen ülkelerin listeleri verilmektedir. Parantez içindeki sayılar, ülkelerin Demokrasi Endeksindeki sıralamasını göstermektedir.

<u>DEMOKRASİ-48 ÜLKELERİ</u>		<u>OTORİTER REJİM ÜLKELERİ</u>	
Argentina (48)	Lithuania (37)	Kazakhstan (139)	Afghanistan (141)
Australia (9)	Luxembourg (12)	Kuwait (115)	Angola (119)
Austria (16)	Malaysia (43)	Laos (155)	Azerbaijan (146)
Belgium (33)	Malta (26)	Libya (156)	Bahrain (149)
Botswana (29)	Mauritius (18)	Mauritania (116)	Belarus (150)
Bulgaria (47)	Netherlands (11)	Mozambique (120)	Burundi (154)
Canada (8)	New Zealand (4)	Myanmar (122)	Cambodia (124)
Cape Verde (30)	Norway (1)	Nicaragua (123)	Cameroon (142)
Chile (21)	Panama (46)	Niger (127)	Central African Republic (165)
Colombia (45)	Portugal (22)	North Korea (167)	Chad (163)
Costa Rica (19)	Slovakia (42)	Oman (138)	China (153)
Cyprus (34)	Slovenia (36)	Palestine (117)	Congo (134)
Czech Republic (32)	South Africa (40)	Qatar (128)	Cuba (143)
Denmark (7)	South Korea (23)	Russia (135)	Democratic Republic of Congo (
Estonia (27)	Spain (17)	Rwanda (129)	Djibouti (144)
Finland (5)	Sweden (3)	Saudi Arabia (159)	Egypt (137)
France (20)	Switzerland (10)	Sudan (147)	Equatorial Guinea (161)
Germany (13)	Taiwan (31)	Syria (164)	Eritrea (152)
Greece (39)	Timor (41)	Togo (126)	Eswatini (132)
Iceland (2)	Trinidad and Tobago (44)	United Arab Emirates (145)	Ethiopia (125)
Ireland (6)	United Kingdom (14)	Uzbekistan (157)	Gabon (121)
Israel (28)	United States (25)	Venezuela (140)	Guinea (133)
Italy (35)	Uruguay (15)	Vietnam (136)	Iran (151)
Japan (24)		Yemen (158)	Iraq (118)
Latvia (38)		Zimbabwe (130)	Jordan (114)